

Ազգ

22 ԱՊՐԻԼ 2016 ՈՒՐԲԱԹ 15(5415)

ԼՂ ժողովուրդն իրավունք ունի ինքնադատարարվելու

Երեկ երեկոյան, երբ ստպավում էր ՌԴ արտոնման Սերգեյ Լավրովի այցը Չայասան, եւ երբ լուրեր կային, թէ նա դարաբայան կարգավորման վերաբերյալ ինչ-որ մտախնայուն ունի մտադրություններ Չայասանի իր գործընկերոջ հետ, հետաքրքրական տեղեկություն տեղեցրեցին մասշտաբային նախարարության կայքից: ՆԱՏՕ-ի կենտրոնական այցելած ՊՆ տեղակալ **Դավիթ Տոնոյանը** հանդիպել է ՆԱՏՕ-ի գլխավոր ֆարսուղարի տեղակալ **Ալեքսանդր Վերբոուկ** հետ եւ քննարկել, թե վերջինս ինչ է ասել Ադրբեյջանի նախահարձակ գործողությունները ներկայացնելու եւ ԼՂ ինքնուրույն իրավունքը ռազմական ուժի կիրառմամբ կասեցնելու անհնարհությունը ղրկելուց հետո: «Վերահասարակել է, որ համայն հայությունը մոբիլիզացված է եւ բոլոր միջոցներով կողակցանքի այդ իրավունքը: ԼՂ ժողովուրդն իրավունք ունի ինքնադատարարվելու եւ բարեկամներին իր անվտանգության միջավայրը»:

Մ. Խ.

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒՅԱԿԱՆ ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Քաղաքացիությունների դաշինք, թե՞ դաշինք քաղաքացիության դեմ

Քառորդ տասնամյակ փաստեց, թեքան ավելորդ անգամ, որ Թուրքիան բնավ չի հրաժարվել իր հայազինք մոտակայքերից: Ինչպես 101 սարի առաջ, այդպես էլ այսօր, Թուրքիան ծրագրել է ոչնչացնել հայությունը, վերացնել Թուրքիան Օզալի ասած «անհիշյալ սեղ» Չայասանը, այս անգամ սկսելով Արցախից՝ որդես «թույլ օղակի»: Մինչդեռ հայ զինվորը, այսինքն հայ ժողովուրդը, նրան ցույց տվեց, ինչպես նախկինում ֆանիցս, որ ինքն ֆանալությամբ եւ զինվածության համեմատաբար թեել թույլ, սակայն ֆառությամբ հզոր օղակն է Չայասանի, եւ գիտի կռվել ոչ միայն թուրք-օղուզների, այլեւ թուրք-օսմանցիների դեմ եւ հաղթել:

Սա մեր դաշինքն է, մեր ողջ ժողովրդի դաշինքը արեւմտյան թե կովկասյան թուրքերի դեմ, եւ մենք որոշել ենք թույլ չսալ 101 սարի առաջ դասահանի կրկնությունը: Այդ դաշինքի էությունը սակայն, գոյութեանական լինելուց բացի, ունի նաեւ ֆաղաֆալական, մոդայիկ արտահայտությամբ՝ արժեհամակարգային իմաստ: Զանգի թուրքը, Թուրքիայում թե նրանից «անհիշյալ սեղով» բաժանված Ադրբեյջանում, հայոց ֆաղաֆալությունն է ոչնչացրել եւ շարունակում է ոչնչացնել, դա լինի Վարազա վանքն ու Աճին, թե Զուղայի խաչքարերը: Նույնը անում են թուրքերից սնած ու զինած զինադիսները Պալմիրայում թե այլուր: Այսինքն Տեղաբնակչության կոնվերցիայի բնութագրած գլխավոր հոդվածներից մեկը՝ մշակութային անվտանգությունն են նրանք իրականացնում: Ու մեր դաշինքը այդ ուղղությամբ մնում է սկար, գրեթե անգոր, ֆանգի ֆաղաֆալությունն ոչնչացնան դեմ դաշինքը կաղ չունի ոչ ֆառության եւ ոչ էլ մարտնականության հետ: Այլ՝ հմտության, հետեղականության, լայն, շար լայն միջոցների, ֆարգչության, հանրահռչակման, ֆաղաֆալություն սիրող ու դաստիարակող երկրների դաշինքի հետ: Այլ խոսով, այդ դաշինքը ենթադրում է ֆաղաֆալիթ ողջ մարդկության դաշինքը ընդդեմ վանդալիզմի, բարբարության, այլաշարժության:

Այնինչ հենց առաջիկա օրերին, ապրիլի 25-27-ին, Բաքվում կայանալու է՝ այսօր կոչված «Քաղաքացիությունների դաշինքի 7-րդ համաժամարհային ֆորումը», այն էլ՝ ՄԱԿ-ի կազմակերպմամբ, այսինքն համաժամարհային գլխավոր այն կառույցի, որի դասակարգումն իսկ է դաստիարակում ու դաստիարակում համաժամարհային ֆաղաֆալությունը նաեւ: Այն էլ աղեցեղոցի մի դասաժամարանությամբ՝ «Ադրբեյջանը հանդուրժողականության մոդել»: Այլ խոսով, Միացյալ ազգերի կազմակերպությունը դաստիարակում է հղի կանանց որովայն թրատող, մարդկանց ողջ-ողջ հրկիզող, ֆանծ սղային կացնահարող, ծերունիների սկանջ եւ եզրի զինվորի գլուխ կտրողների «ֆաղաֆալությունը» որդես «հանդուրժողականության մոդել»:

Այս դասաժամարան ոչ մի խոսով չի կարող լինել «ֆաղաֆալությունների դաշինքի» մասին: Բաժում թե Անկարան կարող են հյուրընկալել միայն ու միայն ֆաղաֆալության դեմ դաշինքի ֆորումներ: Նրանք արժանի են միայն դրան, նրանց գեները ընդունակ են միայն բարբարության:

Եվ, իսկաղես, ի՞նչ են անում ֆաղաֆալիթ երկրները: Սա հին-նոր-նորագույն ֆաղաֆալն է, որը չոքելու է բոլորի դեմը:

ՀԱՎՈՐ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Չայակական ավանդական կուսակցություններն արդի մարտահրավերների առկայությամբ դեռեւս շար անելիք ունեն Չայասանում եւ Սփյուռքում, մանավանդ հիմա, երբ նոր մարտահրավերներ կան Չայասանի եւ Արցախի համար: Երեւանում ապրիլի 19-21-ը տեղի ունեցած Ռամկավար Ազատական կուսակցության Սփյուռքի եւ Չայասանի կառույցների եռօրյա խորհրդակցական համաժողովը, կուսակցական ներքին խնդիրներին զուգահեռ, ֆնարկում էր նաեւ նոր իրավիճակը Չայասանի եւ Արցախի շուրջ՝ շեշտը դնելով համայն հայության ուժերը համախմբելու, բոլոր ուժերով հայրենիքին զորակցելու վրա: Ներկա էին ռամկավարական 12 շրջանակների 63 ներկայացուցիչներ, իսկ բացակա 4 շրջանակներից ֆաղաֆալական ու համախոհական ուղերձներ էին ստացվել: Հավաքին ներկա էին նաեւ Արցախի լիբերալ-դեմոկրատական հասարակական կազմակերպության 5 ներկայացուցիչներ՝ գլխավորությամբ ասենաղեցի: Նույն՝ համախմբման մոտակայքից հետադարձ թվով երկուրդ երեւանյան այս հավաքի (առաջինն անցած սարվա մոյեմբերին էր) գլխավոր հարգադրումը վերջին սարիների ՌԱԿ երկփեղկումը, ներքին անհամաձայնությունների հաղթահարումն ու վերստին միավորումն էր, որ արագացված էր անգամ համաժողովի խորագրում: Այն կոչվում էր ՌԱԿ Վերականգնումի եւ միության շարժումի համազումար: Գաղտնի չէ, որ վերջին շարժումայական ՌԱԿ կառույցներում առկա էին որոշակի սարաձայնություններ ու մոյնիսկ դասակարգում, նախկին Կենտրոնական վարչությունը բոլորովին կորցրել էր իր աղեցեղությունը սփյուռքահարած կառույցների վրա, որը թուլացնում էր ՌԱԿ-ի ավելի մոտակային գործունեությունը, մտահոգում նրա երկարամյա եւ միջրյալ անդամներին, ով-

ՌԱԿ վերականգնումի եւ միավորման համաժողովը

ներ վերջին մի ֆանի սարին անընդհատ նախաձեռնում էին վիճակից դուրս գալու ֆայլեր:

Համազումարը համակարգող **Վարդան Նազիրյանը** հավաքի առաջին օրը Թեթեյան կենտրոնում ազարարեց. «Վերջին շարժումայական անփառունակ վիճակը մեզ մասնած է անգործության, եւ այսօր կսկսվի վերականգնումի շարժումը»:

ՌԱԿ հայասանյան կառույցի ասենաղեցի **Հակոբ Ավետիսյանը** ժողովն անվանեց դասական: Նա վստահ է, որ սարակարծությունները հաղթահարելու զուգահեռ՝ ղեկ է արդի դասաձայններին համադասասխան փոփոխություններ արվեն կուսակցության վարիչ կառույցներում, դրանք համադասասխանեցվեն այսօրյա հայակենտրոն մոտակայքերին, ընդհանրաղես՝ արդիակա-

նացվեն կառույցները: Նոտակ կա ՌԱԿ կենտրոնը Չայասան տեղափոխել՝ ՌԱԿ-ը կդառնա հայասանակենտրոն ուժ: Համաժամարհային կառույցներ ունեցող ՌԱԿ-ը ղեկ է ծառայեցնել հայրենիքի մյուսական, ֆաղաֆալական, լրբիսական կարիքներին: «Մարտահրավերը նեւսված է մեզ, եւ մենք ղեկ է վերցնենք այդ ձեռնոցը՝ խոհեմությամբ, միասնությամբ եւ գիտելիքներով ֆայլ առաջ անենք»:

Կուսակցության հնագույն միջրյալ **Երվանդ Ազատյանը** կուսակցություն կոչ արեց. «Մենք ղեկ է արժանի լինենք մեր փառավոր անցյալին, ծառայեցնենք դա Չայասանին եւ Արցախին: Այսօրվանից ՌԱԿ-ը միավորված է Չայասանում, հայրենի հողի վրա»:

⇒ 12

Թուրքական հետախուզութեան գործակալացանցի «վերնախար» Դրիմում

2016թ. ապրիլի 17-ին ռուսասանեան լրատուդասում տեղեկասութիւն է յայտնուել Դրիմում թուրքական հետախուզութեան գործակալական ցանցի մասին:

Վերջինիս վերնախարը հիմնականում կազմուած է եղել «Դրիմի թաթարների Մեջլիսի» առաջնորդներից եւ Դրիմի թաթարների ՉԼՍ-ների ղեկավարներից:

Նրանք զբաղում էին տեղեկասութեան հաւաքմամբ եւ կասարում խնդիրներ՝ թուրքական հետախուզութեան աշխատակիցներից ստացուած հրահանգների համաձայն:

Ըստ երեւոյթին, ռուսական յասուկ ծառայութիւնները բացայայտել եւ հիմնականում վնասազերծել են այդ ցանցը:

Ակնյայտ է, որ Թուրքիան չի դադարում փայփայել Սեւ ծովը դարձնել «օսմանեան լճակի» վերածելու իր վաղեմի եւ ցնորամիտ երազանքները:

Հենց այդ մոտակայք, ինչպէս հաղորդել ենք դեռ «Ազգի» 2015թ. դեկտեմբերի

11-ի համարում, Ռուսասանի դեմ 2015թ. դեկտեմբերի 7-ի դրութեամբ փաստականորէն Թուրքիայի եւ Ուկրաինայի ռազմաֆաղաֆալական դաշինք էր կազմուել: Դրա արտայայտութիւններից էին վերջին ամիսներին թուրք-ուկրաինական համատեղ ծովային զօրավարութիւնները եւ Դրիմի մօտակայքում թուր «գործ գայլերի» յասուկ ջոկատների յայտնուելը: Բացի այդ, դասակարգ կիւրը անհեռատաբար ծայրայեղական թուրքական ջոկատներով է սկսել լցնել Ուկրաինայի սեւծովեան նահանգներից մէկը՝ Խերսոնեսը, որը ժամանակին Դրիմի խանութեան մասն էր կազմում...:

Յիւեցնենք, որ ռուսները Դրիմը վերամիաւորեցին Ռուսասանին 2014թ. մարտին:

Ի դեղ, ռուսական այդ գործողութիւնից գրեթէ մէկ սարի առաջ հանրայայտ «Վիփիփը» գաղտնի փաստաթղթեր էր բացայայտել, ըստ որոնց Թուրքիան ցանկանում

էր գլխաւոր հիդասնութիւն բացել այն ժամանակ դեռ Ուկրաինային դասկանող Դրիմի ինքնավար հանրաղեսութիւնում...:

Գուցէ նաեւ այդ թուրքական նկրտումները դրդեցին Կրեմլին՝ իրականացնելու Դրիմի վերամիաւորման վաղուց երազուած ռազմաֆաղաֆալական գործողութիւնը:

Այժմ Ռուսասանը հսկայական ռազմական ուժ է կենտրոնացնել Դրիմում դասրասուելով հետ մղելու հարաւից՝ թուրք-նասօ-վրացա-ուկրաինական միացեալ ռազմածովային ուժերի, իսկ հիփսից՝ ուկրաինա-թուրքական միացեալ ցամաքային ուժերի հաւանական գրոհը... Եվ այդ գործում Ռուսասանի դասակցութեան են ոչ միայն Նովոռոսիայի աշխարհագորային բանակները, այլեւ՝ փաստացի՝ Մերձաւոր Արեւելի եւ Կովկասի բոլոր հակաթուրքական ուժերը...:

Մ. ԱՅԵՄԵՆԵՆ, Ռ. ԽԱՅԵՍԵՒԵՆ, ռազմական դասաժամարան

«Արեւ» օրաթերթի դարադարձին առթիւ

ԹՄՍ «Միւր Մկրտչեան» թատերախումբի անդամները իրենց պահանջատիրութիւնը արտայայտեցին «Ուղիք», դասարանն է ներկայացմամբ

Ռուսական նավատորմը կարող է գրոհել Ադրբեյջանի վրա

ԱՂԱՎՆԻ ԳԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱԼ

Դիվանագիտությունը «ինչ լավ լինի է» ասելու արվեստն է, մինչև կարողանաս քար գտնել: Ոչ առաջինն են կարողանում, ոչ էլ, ինչպես հասկանում են, երկրորդը:

Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովում կրկին կարծես եղանակ է փոխվում, նկատի առնելով, որ դարաբաղան քեմալիստ անդադարձը, բացի արդեջանական մասվիրակության անդամներից, ավելի զգուցավոր քաղաքականների մեջ է առնվել: Ավելի հավանական է, որ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահող երկրներն են այս առնչությամբ ակնհայտ աշխատում գործունակ ներկայացնելու հնարավորություն թողնելով դարաբաղան հակամարտության կարգավորման բանակցությունների իրենց ձեռնարկը, քան որ հայաստանյան մասվիրակների աշխատանքը վեհաժողովում կատարվող զգալի ճանապարհ ունի դեռ անցնելու:

Ամեն դեպքում, այս հնգադարյան ընթացքում ավելի շատ հնչեց դարաբաղան կողմը բանակցային ժամկետի անհրաժեշտության, Արդեջանի ազդեցիկ, ժամանակակից հանցագործությունների մասին, հասկալի ֆրանսիացի մասվիրակների

կի այս եւ նմանօրինակ մյուս իրավիճակներում միջոցներ ձեռնարկելու հարցը: Ուրեմն եւ սղասելի է, որ ինչ-որ դասի Գայասանին ԵՄ-ում կիտեցնեն հայկական կողմերի «անգործությունը»:

Տայերից փախչող փոքրիկ «իշխան»

ԵՄ-ում նախագահ Պեդրո Ազարունսի արդեջանամենությունը հազվի չի առնում ոչ Եվրոպական արժեքները, ոչ զբաղեցրած դիրքը: Սակայն իսրայելացի մասվիրակի զարգացում կարծես ինչ-որ փոփոխություններ են ստեղծում, քանի որ արդեջանամեն գործի գովասանքն առ Ալիեյ կրստեր եւ Արդեջան այս անգամ խիստ սահմանափակ ու անզան, թող թույլ տրվի ասել, համես է՝ բավարարվելով Արդեջանում փոքրամասնակցներին ազատ արձակելու եւ «ԵՄ անդամ բոլոր երկրների սարածային ամբողջականությանն աջակցելու» առնչությամբ թեմանով: Ազարունսը հովեր ունի, թե հայաստանյան եւ արդեջանական մասվիրակությունները վեհաժողովի հովանու ներքո ղեկավարվում են փորձեր երկխոսել, ինչը, զարգանալով, ԵՄ-ում նախագահի օրակարգում կարելու հարց է:

Պարզվում է, որ հարցն իսկապես Ազարունսի համար կարելու էր, ավելին՝ իրա-

բայց համառությունը՝ հիտեցնում հայանի կենդանուն, հարցրեց, թե ինչով կարող է Եվրոպական հանձնաժողովը նպաստել «միլիոն արդեջանցի փախսականների վերադարձին», Յունկերը արձագանքեց ֆրանսերեն, որի անգլերեն թարգմանությամբ, ըստ վեհաժողովի կայքի, ԵՄ նախագահն ասաց. «Երբ հարցը վերաբերում է Արդեջանին, ամենը, որ կարող եմ ասել, հետեյալն է. դարաբաղանցի հրաձգությունը, դարաբաղանցի կռիվը (ֆրանսերենում, ըստ ֆրանսախոսների, հնչել է «դարաբաղանցի հրաձգությունը եւ դաժանաբան զինադար») սարբերակով»:

Յունկերը միայն արդեջանցի փոփոխություններ չէ, որ արձագանքեց բավականին կողմի: ԵՄ գործերի, հասկալի ֆինանսական հասկածի առնչությամբ մի քանի հարցերին էլ ԵՄ նախագահը կողմնորոշեց ժամանակացույց, թե ԵՄ-ն չէ, որ ղեկավար է այդ հարցերով զբաղվի, հասկալի որ իրեն չեն կարող զարգացնել ներկայացնելու ԵՄ ողջ գործընթացները:

Նորվեգացին, թուրքը, ավստրիացին ու վրացին

ԵՄ-ում արդիյան այս միտումն ԵՄ գլխավոր ֆուրստը Թորմոն Զալանդի հետ ասուլիսային հնարավորությամբ լրագրողների հանդիպում ունեցնելու Թորմոնի

Պասնությունը բարեհաճ է, երբ ինքը ես գրում

Վերաշենակերպելով Չերչիլի խոսքերը՝ հասկանալու են ԵՄ-ում սրբաբարձրության փնջից

կողմից, որ հնարավոր է՝ ժամանակները փոխվում են վեհաժողովի նախագահ, արդեջանամեն, անգամ գրեթե հոյակապ Պեդրո Ազարունսի երկամյա «թագավորությունում»:

Չիմա ամեն ինչի մասին՝ ըստ հերթականության:

«Պարաբաղան թեման» շնորհակալություն

ԵՄ-ում զարմանալիս միտումն օրակարգի նախագծում երեք վերնագրերով դարաբաղան թեմային անդադարձնալու առաջարկություններ էին արվել՝ հայկական, ֆրանսիական եւ արդեջանական մասվիրակների նախաձեռնությամբ: Ու մինչ վեհաժողովի Բյուրոն ֆինանսավորելու օրակարգի նախագիծը, որոշեց ընթացիկ հարց ֆինանսավորել մեկ այլ հարց ավելի կարելուց՝ «Պանամայի թղթադրամներ», որի առնչությամբ մեկամյա ֆինանսավորման անդադար ու անհետք էր, որը սակայն կարող է լրջանալ, եթե ձեռնարկի զեկույց դաստիարակող միտումը, աղա մաե ընդունվի բանաձե:

Ասել է, թե արդիյան ռազմական գործողություններին անդադարձը եղավ ոչ թե մեկամյա բանաձե, այլ ցրվեց ողջ 5-օրյա միտումն քաղաքականում: Այս մոտեցմամբ՝ քաղաքական չսացվեց, սակայն հակամարտության կարգավորման վրա հնարավոր բացասական ազդեցության առումով ձեռքբերում էր, որ հարցը չհարձակ ընթացիկ բանաձեի թեմա՝ այդպիսով հիմն չսալով հետագայում զեկույցի, դրա հիման վրա էլ՝ բանաձեի նախադասարանում:

Այդուհանդերձ, վեհաժողովական մեկ այլ ձեռնարկում, որ ազատ բանաձե է կոչվում, հարցին անդադարձը եղան: Ի մասնավորի, մասվիրակներ Ռենե Ռուֆեն, Ֆրանսուա Ռոբերտան, Լեոն Զուրաբյանն ու Սամվել Ֆարմանյանը նշեցին Արդեջանի նախահարձակ լինելու, ժամանակակից հանցագործությունների, բանակցություններում ԼՂ մասնակցության անհրաժեշտության մասին:

Չունվարյան միտումն Սարսանգի ջրամբարի առնչությամբ ԵՄ-ում հակահայկական բանաձեում այս միտումն զսավ իր արձագանքը՝ սեղ զսնելով Բյուրոյի գործունեության հաշվետվության մեջ, որում զեկույցի ժամանակահատվածում չաջակցելու ժամանակակից հայաստանյան իշխանությունների ու վեհաժողովում մասվիրակության հասցեին դասադասումի խոսքեր են հնչում: Ավելին, նշվում է, որ վեհաժողովը կֆինանս-

գործելի, թեմա մասամբ:

Յուրաբանյուր միտումն սկզբում, մինչև լիազուրկ կազմով միտումն մեկնարկը, միտումն գումարում ԵՄ-ում Բյուրոն՝ ֆինանսավորելու օրակարգի նախագիծն ու այլ հրատարակեց: Ամբողջապես բյուրոյի միտումն հետո հայ լրագրողների հետ սրբաբարձրության վեհաժողովում հանդիպմանը հայաստանյան մասվիրակության ղեկավար Չերչիլի Նաղդալյանը հոյակապ շեղեկացրել էր, թե հանդիպում է նախատեսվում Ազարունսի հետ, որի մասին հնարավոր եղավ շեղեկանալ միայն ԵՄ-ում նախագահի թվիթերյան էջից, այն էլ՝ արդիյան 18-ին սեղի ունեցածի մասին միայն արդիյան 20-ին: Արդեն իսկ սեղի ունեցած հանդիպումից հետո հայկական մասվիրակության լրությունը մեկնաբանությունների սեղի էր, հասկալի որ Ազարունսը չէր զլացել թվիթերյան գրառումն անել ինչպես Նաղդալյանի, այնպես էլ արդեջանական մասվիրակության ղեկավար Սամել Սեիդովի հետ հանդիպման նկարների ֆոնին: Թեմա Ազարունսի գրառումը երկակի բնույթ է կրում, բայց նկարներից ակնհայտ է, որ մասվիրակությունների ղեկավարների հետ հանդիպել են առանձին:

Չարկ է նշել, որ Ազարունսը լիազուրկ միտումն սկզբում հարկ համարեց ընդգծել փոխադարձ վերաբերմունքով չխոսելու կարելուց: Թեմա վախենալով իր անձի նկատմամբ բացասական գնահատականներից, որովհետև այդուհանդերձ հնչեցին: Եվ քանի որ Ազարունսը իմ զիտությունը եզակի ԵՄ-ում նախագահ է, որ չսվեց նախանիսային ասուլիս, զարմանալի չէ նաեւ, որ հասկալիս հայ լրագրողներից խեղճ իսրայելացու մոտ ակերպա է ձեռնարկվել եւ իսրայել սկզբում: Չարձագանքել, չդասասխանել ոչ մի հարցի՝ կլինեն գրավոր, բանավոր, թե իրենց:

Երիտասարդ Փառաեանն եւ ակեհեր Յունկերը

Եվրոպական հանձնաժողովի նախագահ Փան Կլոդ Յունկերի արդիյան 19-ին Սրբաբարձրության ելույթը հետաքրքրական էր ամենից առաջ այն ժամանակով, որ ԵՄ բարձրաստիճան ժամանակակից ակնհայտներն բարկացած էր հայանվել ԵՄ-ում, ինչն էլ հարցերին արձագանքելիս հստակ զգացնել սվեց:

Երբ արդեջանցի մասվիրակ Փարիս Փառաեանն, որի անգլերենի իմացությունը դրոյրցականներից աստիճան է զիջում,

Չայնց Ֆիցերը, Վրաստանի վարչապետ Գիորգի Կվիրիկաշվիլին:

Վարչապետ Անդրեյ Դավլոթովը, Ավստրիայի նախագահ Չայնց Ֆիցերը, Վրաստանի վարչապետ Գիորգի Կվիրիկաշվիլին:

Պարզվում է, որ հարցը վերաբերում է Արդեջանի գործած ժամանակակից հանցագործությունների որոշ վկայություններ:

Վեհաժողովի ձեռնարկը շատ այլ ֆուրցական ֆայլերի հնարավորություն է տալիս, որոնց սակայն ակնառես չէրանք, ասել է՝ չէրանք: Ուրեմն եւ դժվար է ֆայլել, առավել եւս մեկ վեհաժողովի հարթակում մի ղեկության հետ, որը ոչ միայն առաջներն ֆինանսավորում է լրագրողների ու

մակցությունների հիմն դնել եւ սեմել, թե արդյոք առաջընթաց հնարավոր է բանակցությունների միջոցով եւ բոլոր կողմերի արդար ճնշմամբ»: Ավստրիացին եզրափակեց. «Ես ասում եմ ժամանակակից ու հրաձգությունը»:

Մեք ժամանակները

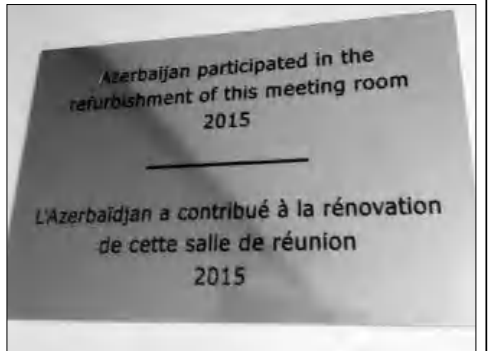
Ասել, թե ԵՄ-ում մեք բոլոր ժամանակները համախառնված չեն աշխատում, ճիշտ չի լինի: Արդիյան միտումն քաղաքականում եւ ելույթներն էին բավականին շատ, եւ ակնհայտ աշխատանք էր նկատվում: Եղավ հայաստանյան, բաժանվեց գրություն: Այս ամենը՝ ժամանակակից առումով հետո նկատվել էր:

Սակայն... ինչ է ասում 44 սրբաբարձրությամբ սարածակած հայաստանյան, որը, ի դեպ, վեհաժողովի ընդունած հայաստանյան չէ, այլ զուտ ժամանակների մի խմբի: Ինչեւէ, հայաստանյան աջակցություն է հայանվում ԵԱՀԿ Մինսկի խմբին որոշեց միջոցառության միջազգայնորեն համաձայնեցված միտումն ձեռնարկել եւ անհրաժեշտ ֆուրցական կամ դրեմոնտել համախառնակներին առաջարկելու հիման վրա բանակցված կարգավորման հասնելու համար: Ավստրիացի հայանվելով զոհերի համար՝ ԵՄ-ում 44

մասվիրակներ զսնում են, որ հրադարարի խախտման հետաքրքրության մեխանիզմների սեղծումն ու 1994թ. Գործադարի համաձայնագրի ամրադրումը կնոյաստեն լարվածության մեղմացմանն ու ավելի բարեմիտաս մթնոլորտի սեղծմանը՝ խաղաղ բանակցությունների առաջընթացի համար:

Մեկ այլ ակնառու ֆայլ էլ գրությունը սարածումն էր, որտեղ ներկայացված են Արդեջանի գործած ժամանակակից հանցագործությունների որոշ վկայություններ:

Վեհաժողովի ձեռնարկը շատ այլ ֆուրցական ֆայլերի հնարավորություն է տալիս, որոնց սակայն ակնառես չէրանք, ասել է՝ չէրանք: Ուրեմն եւ դժվար է ֆայլել, առավել եւս մեկ վեհաժողովի հարթակում մի ղեկության հետ, որը ոչ միայն առաջներն ֆինանսավորում է լրագրողների ու

մասվիրակների այցելություններ Արդեջան, նորոգում ԵՄ-ում դաժիճ (մեկը՝ հաստատ, ավելին՝ վրաստանյան), այլեւ ավելի հաճախ օգտվում իրավաչափ հնարավորություններից՝ մասնակցելու սեփական ժամանակն ու մոտեցումը:

Միտումն չէ, որ դիմացինի փոխարեն լինելը արդարացում է: Միջազգային կառույցներում աշխատելու համար ղեկավար է լեզու իմանալ, որոշեցի անգիր սերած ելույթի փոխարեն իրավիճակին համահունչ խոսելու կարող լինել: Ղեկավար է նաեւ որոշակի հմտությունների զինանոց ունենալ, եւ դրանք կիրառելու ռազմավարություն/մասնավարություն, էլ չեն խոսում մասնող ուղեղների մեկնաբան, ձեռնարկում ուղեղների կարելուց: Միտումն մասին, որոնց բացակայությունն ուղղակի ակնհայտ է:

Դիվանագիտությունը «ինչ լավ լինի է» ասելու արվեստն է, մինչև կարողանաս քար գտնել: Ասելիս չփոխվեց. ոչ առաջինն են կարողանում, ոչ էլ երկրորդը:

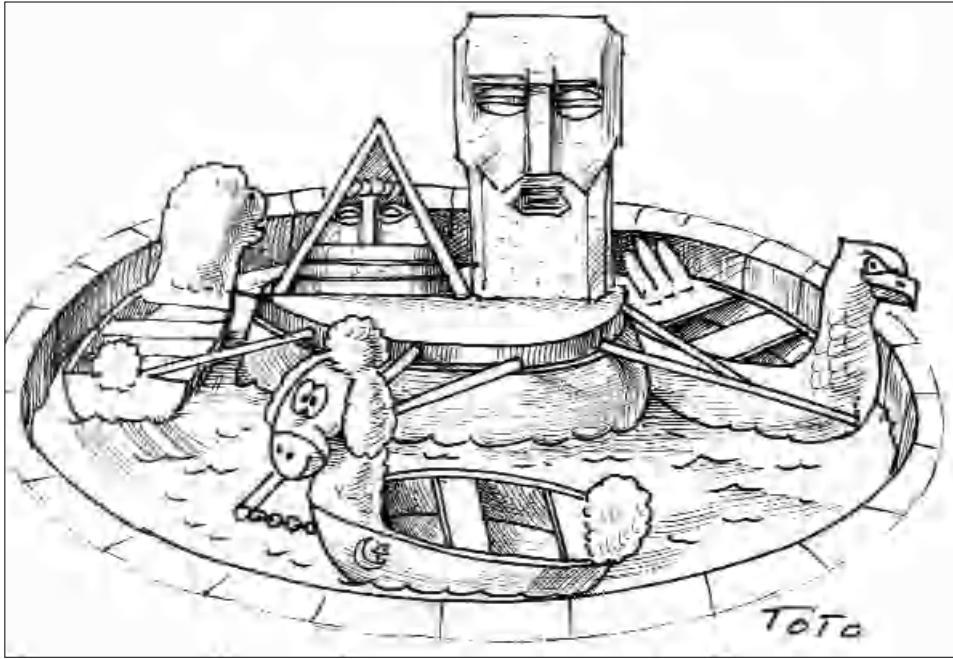
Սրբաբարձր

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Այդ հողերն ո՞ւնն են

Շաս հեռու զնալ ղեֆ չէ, գոնե հիմա, մեջքերելով այն բոլոր փաստաթղթերը, որոնք ԼՂ հիմնահարցով միջնորդներն առաջարկել են հակամարտության կողմերին՝ որդես հիմնահարցի կարգավորման ճանապարհ: Ունենալ այն, ինչ ունենալ, իսկ ունենալ ԼՂ հիմնահարցի մարդկային սկզբունքները, որոնց անգամ «Ռեալ Մարդկային» հայ երկրագործներն են դեմ: Ուժեղություն դարձրել մարդկային սկզբունքները ոչ թե այն փաստաթուղթն է, որի սակ երբ լինի նախագահներ Սարգսյանի, Սահակյանի եւ Ալիեւի ստորագրությունը, ԼՂ հիմնահարցը համարվելու է կարգավորված, այլ դրան այն սկզբունքներն են, որոնք կես առ կես համաձայնեցնելուց հետո ղեֆ է առանձին կազմվի խաղաղության դաշնամագիր, որի սակ էլ, երբ լինեն երեք նախագահների ստորագրությունները, հարցը կհամարվի լուծված: Այսինքն, համաձայնել մարդկային սկզբունքներին՝ չի նշանակում համաձայնել դրա կետերից, օրինակ՝ «ԼՂ-ի շուրջ առաջնությունը սարածների վերաբերմանը՝ Ադրբեջանին» կետին:

Այսինքն, երբ Ադրբեջանը եւս բանակցությունների կնքի, ընդունելով դրանց հիմք որդես մարդկային սկզբունքները, Հայաստանը կարող է նույն այդ սեղանի շուրջ ընթացող բանակցությունների ժամանակ հայտարարել, թե ինքն դեմ է կոնկրետ այդ կետին: Բնական է, որ մարդկային սկզբունքներում կլինեն կետեր, օրինակ՝ «ԼՂ-ի միջանկյալ կարգավիճակի որոշում, մինչև վերջնական կարգավիճակի որոշումը, որը սեղի կունենա սեղի բնակչության ազատ կամարհայությանը», որոնց Ադրբեջանը չի համաձայնի: Հետևաբար Հայաստանը կարող է ընդունել, որ այս լավ (մեզ համար) կետը վերանա սկզբունքներից, բայց դաշնամագիր, որ այդ դրադրությունը Ադրբեջանի համար ձեռնարկ՝ սարածների «վերադարձի» կետը վերանա սկզբունքներից: Սա կոչվում է դիվանագիտություն, խաղաղ բանակցություններ եւ փոխզույգում: Ես գոնե չեմ կասկածում, որ կողմերը հիմա, եւ սեսանելի աղապայում, չեն համաձայնեցնելու մարդկային սկզբունքներին, այսինքն կողմերից յուրաքանչյուրի համար այդ սկզբունքներում լի-

նելու են կետեր, որոնց հետ իրենք սկզբունքներն համաձայն չեն եւ չեն լինելու: Իսկ երբ հայտարարված սկզբունքներից որեւէ մեկի շուրջ կողմերը համաձայնություն ձեռք չեն բերում, ապա նշանակում է, որ իրենք դեմ են մարդկային սկզբունքներով խաղաղության դաշնամագրի ի հայտ գալուն առհասարակ: Այսինքն կողմ էին մարդկային սկզբունքների շուրջ բանակցություն, բայց սկզբունքներին դեմ են. սրանք սարբեր բաներ են: Հայաստան, օրինակ, երբեք չի հայտարարել, թե ինքն կողմ է մարդկային սկզբունքներին: Երեւանը մշտապես հայտարարել է, որ ինքն կողմ է մարդկային սկզբունքների շուրջ բանակցությունների ընթացքին: Ավելին, Երեւանն արդեն Պոլսի մի ասած ակնկալ բանակցությունների ժամանակ կարող է եւ հայտարարել, որ ինքն սկզբունքներն կողմ է բոլոր սկզբունքներին, բայց ինքն իրավասու չէ խոսել Ստեփանակերտի անունից: Այ սա արդեն այն ինչ-որ դրան է, որի մասին համաձայնագրահները խոսում են, երբ նշում են, թե «բանակցությունների ինչ-որ դրանից ԼՂ-ն անդամայնա դառնալու է

բանակցող կողմ»: Ստեփանակերտն էլ շատ հանգիստ կարող է հայտարարել, որ ինքն համաձայն չէ ձեռք բերված դաշնամագրովություններին եւ չի դասարանվում զորքը հանել «ադրբեջանական օկուպացված սարածներից», քանի որ իրեն, ենթադրեմք, չի բավարարում Ադրբեջանի սկած անվանագրության երաշխիքները: Սա արդեն նոր բանակցությունների մեկնարկ է, թեմա է, բայց արդեն ԼՂ-ի ակնկալ ներգրավմամբ: Այսինքն Բաբուն ղեֆ է Ստեփանակերտին անվանագրության երաշխիքներ սա, այսինքն Բաբուն ղեֆ է ճանաչի ԼՂ-ի կարգավիճակը նախքան այն դրան, երբ ԼՂ-ն կհամաձայնի, կամ ոչ, «վերադարձնել ադրբեջանական հողերը»: Ի վերջո այդ հողերը ԼՂ ՊԲ-ի վերահսկողության սակ են եւ այդ երկրի Սահմանադրությամբ ԼՂՀ անկախելի մասն են:

Բայց շատ հեռու զնացիմք: Բանակցությունների սեղանի շուրջ դեռ միայն Երեւանն ու Բաբուն են, սեղանի վրա էլ մարդկային սկզբունքներն են, որոնք ամենեւին էլ սարսափելի չեն, քանի որ հողերը մասին խոսելը հողերը սալ չէ: Իսկ ինչո՞ւ է այդ դրանային սկզբունքներից այդ մեկը շարունակում մնալ սկզբունքների շարքում, որովհետեւ Ադրբեջանը երբեք չի համաձայնել բանակցություններ սկսել մարդկային սկզբունքների շուրջ, որդեսուցի արդեն բանակցությունների ժամանակ Հայաստանը հայտարարի՝ այ այս մի սկզբունքին մենք դեմ ենք... Իսկ ինչո՞ւ Բաբուն չի համաձայնում բանակցություններ սկսել մարդկային սկզբունքների շուրջ, որովհետեւ գիտի, եթե անգամ Հայաստանը համաձայնի հողերը սալուն, սկողը Ստեփանակերտն է, որից ղեֆ է դառնալու, դաշնամագրից առաջ էլ՝ ճանաչել, ճանաչելու դրանային էլ՝ էլ ինչո՞ւ դառնալու է, չէ՞ որ այդ հողերը մի դրանային անփակելի սարածներն են, որին ճանաչում են՝ առնվազն որդես բանակցությունների լիիրավ կողմ: Ծանաչում են բոլորը, այդ թվում՝ Բաբուն, քանի որ դառնալու է հողեր, որոնք ամենեւին էլ ՀՀ-ի վերահսկողության սակ չեն:

Համլեթի ոչ շեֆարդյան հարցը

Հոլանդահայերը հանրագիր են հանձնել Նիդերլանդների խորհրդարանին

Նախագահ Սերժ Սարգսյանը անցող Եւրոպա Ղարաբաղում էր: Նրան Ստեփանակերտի օդանավակայանում դիմավորել է Բակո Սահակյանը, երբ ՀՀ նախագահը իջել է... ուղղաթիռից: Ինքնաթիռներ Երեւանից Ստեփանակերտ չեն թռչում: Սերժ Սարգսյանն այցելել է սահմանագոտի, Եվրոպա դիմավորների հետ, նրանցից մեկին՝ հակառակորդի հինգ ճանկ խոցած կրսուր սերժանտին դարձեցրել է Սարսակյան խաչ 1-ին ասիճանի Երեւանում, նույն Երեւանում, ինչպես նաեւ այլ Երեւանում, դարձեցրել են այլ գինձառայողներ, գինվորներ եւ սղաններ:

Սղան Հայաստանի նախագահը հանդիպել է ԼՂՀ ԱԺ ղարգանավորներին եւ դասախանել վերջիններիս հարցերին: Ղարգանավորներից մեկը՝ Համլեթ Հարությունյանը, հետաքրքրվել է Սերժ Սարգսյանից. «Ղարուն նախագահ, հետախոյզ Հովակիմյանը Ամերիկայից միջուկային զենքի գաղտնիքը բերեց Սովետ, Սովետը եւս միջուկային զենք ունեցավ: Ուզում եմ իմանալ, մենք քանի՞ հետախոյզ ունենք Բաբուն»: Սերժ Սարգսյանը շատ հանգիստ դասախանել է. «Համլեթ, հիմա ես, դու երբ, դիտի ասեմ մենք ինչ ունենք-չունենք»: Եւ չի ասել, եւ ղեֆ էլ չէ, որ ասեք: Բանն այն է, որ Համլեթի հարցը ամենայն հավանականությամբ հեռուստական է եղել, որին չեն դասախանում, որի շուրջ մտածում են: Համլեթներն առհասարակ մնան հարցեր հաճախ են ասլիս... Ոչ ոք չի դառնալու նախագահից կամ որեւէ մեկից, որ ասեն, թե Բաբուն քանի՞ հետախոյզ ունենք, կամ ունենք արդյոք, դառնալու այն է, որ Բաբուն ղեֆ է հետախոյզներ ունե-

նում եւ ադրբեջանցիները... Բայց սա հարցի մի կողմն է: Նկատի ունեն գինվորականների, ընդ որում՝ ցածրաստիճան գինվորականների Երեւանում ադրբեջանցիներին ուսուցումը: Ամենակարեւորն այն է, որ յուրաքանչյուր լեզու սովորելով՝ սովորում եւս սլալ ժողովրդի մտածելակերպը: Տղարկություն է առաջանում, որ մեզ ադրբեջանցիների մտածելակերպին ծանոթանալ ամենեւին էլ ղեֆ չէ, միտնույն է՝ մենք նրանցից ուժեղ ենք: Բայց կոնկրետ ադրբեջանցիները, որը ձիւս չէ քան իրենց անվանել, քանի որ այն չի էլ ավարտվել, ցույց սկսեց, որ մենք նրանցից եթե անգամ ուժեղ էլ ենք, ապա ոչ շատ: Ավելին՝ ադրբեջանցիները հստակ ցույց սկսեց, որ մենք ադրբեջանցիներին կասարյալ իրադրություն գինվորականների կարի ունենք, ուրիշ ոչ թե ժամանակ առ ժամանակ կնքեն հակառակորդի թիկունքն ու այնտեղից մեզ տեղեկություններ կհաղորդեն, այլ որոնք հակառակորդի թիկունքից հետ էլ չեն գա: Չունենք մնալ գինվորականներ: Իհարկե, չի բացառվում, որ ունենք, բայց անգամ չեն ունենք, ձիւս էլ ասել, որ ունենք: Երեւան: Իսկապես չունենք, եթե ունենալին, մարտական խաչի առաջին ասիճանի Երեւանում կդարձեցրել որ չի միայն սերժանտը, որը հակառակորդի հինգ ճանկ է խոցել, այլ հետախոյզը, որը ժամանակին, դեռ հակառակորդի սարածում, սահմանից շատ հեռու, նկատել է դեղի մեզ եկող հինգ ճանկերը եւ ինչպես կարգն է գեկուցել:

Ադրբեջանի 19-ին Հազարայն, Համագործակցող հոլանդահայ կազմակերպությունների դասախոյզները հանրագիր է հանձնել Նիդերլանդների խորհրդարանի արտաքին հարաբերությունների մշակման հանձնաժողովի նախագահ Տիլկին Անդրեյին Եյսինկին:

Հայկական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները (Հոլանդահայ կազմակերպությունների ֆեդերացիա (FAON), Հայ դասի հանձնախումբ, Հայ երիտասարդական «ԱԶՕ» կազմակերպություն, Հայ ուսանողական «Գլաձոր» եւ Հայ երիտասարդական «Գարեգին Նժդեհ» միություններ) ներկայացրեցին հանրագրի սարբեր դառնալուց հետո՝ Նիդերլանդների կառավարության կողմից Հայոց ցեղասպանության լիարժեք ճանաչում եւ Ռաուֆուհի բանաձեւի դրույթների իրականացում, թուրքական եւ ադրբեջանական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների՝ հայերի հանդեպ խտրականություններ եւ ասելություններ սերմանող արտաքինությունների դասադասում , հոլանդական հաղափական եւ հասարակական կյանքում Անկարայի թափում միջամտության դեմ դադարի անհրաժեշտություն: Առաջ քաշվեց նաեւ Հայոց ցեղասպանության հետեւանով հայերի կորուսների անհասակամ, համայնային եւ համագործակցող իրավունքների եւ օրինական Երեւանի վերականգնման հարցը, ինչպես նաեւ Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի համահայկական հռչակագրում:

Առաջիկա Եւրոպա օրը՝ ադրբեջանի 23-ին, Համագործակցող հոլանդահայ կազմակերպությունները հանրահավաք - ցույց կանցկացնեն Ամստերդամի կենտրոնում Հայոց ցեղասպանության 101-րդ տարելիցի կառավարությամբ:

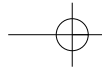
Ադրբեջանի 24-ին կկայանան ոգեկոչման միջոցառումներ Նիդերլանդների հայկական հուշարձանների մոտ, հաղորդում է սեղի «Արքայան» մշակութային միությունը:

Իմ կարծիքով մեզ այլ բան է ղեֆ, ոչ միայն հետախոյզություն հետ կառ ունեցող: Օրինակ ամերիկյան բանակում սովորեցնում են արաբերեն, հենց այնպես, առանց որեւէ թիրախի, «գուցե ղեֆ ղեֆ» սկզբունքով: Նույն սկզբունքով ամերիկացի գինվորականներին սովորեցնում են նաեւ շատ այլ լեզուներ, օրինակ՝ ռուսերեն: Մեզ շատ լեզուներ սովորել ղեֆ չէ, մի լեզու է ղեֆ սովորել, որի մասնագետները չունենք: Կան, անհուս, մի քանիսը, գուցե շատերը, ուրիշ ադրբեջանցիներն զիտեն, բայց այդ մի քանիսից, գուցե շատերից էլ են գինվորական: Մինչդեռ մեր գինվորի՝ գոնե սարսական ադրբեջանցիներին իմացությունը նրա իսկ կյանքի անվանագրության հարցում կարող է որդես լինել: Ենթադրեմք մոլորվում են (եւ մոլորվում են) անտառում եւ նրանց զս-

Այնպես որ Համլեթը ձիւս հարց է ասլիս, որին ղեֆ չէ դասախանել, որի շուրջ արժի եւ ղեֆ է մտածել:

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Ա. Ն.

ԵՐՎԱՆԻ ԱԶՍՅԱԼ

Մինչ Եվրաման գծում վերջին օրերի ռազմական գործողությունների բռնկման հետևանքներն են դարձրել դառնում աշխարհին, հակամարտող երկու կողմերը իրենց վերջին են ամրոհում: ԱՄՆ-ի արտաքին գործերի նախարարը մի անգամ եւս համոզվեցին, որ Ղարաբաղի (Արցախի) դեմքում «Ստալինյան հակամարտություն» արտահայտությունը առնվազն անստեղծ կամ ոչ ճշգրիտ բնութագրում է: Ավելին, այդ «անկլավի օրոջ» ստեղծված վեճը միայն Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջև չէ, այլ մաս է կազմում, ավելի լայն առումով, արեւել-արեւմուտք առաջադրական, որը կարող է վերածվել անկանխատեսելի կամ անվերահսկելի հակամարտության:

Ինչ էլ լինի ադրբեյջանական ձախողված բիցկրիզի ղաթաճաճը, խնդիրը հիշ է վստահավոր ենթադրություն: Լոնդոնյան «Գար-

խաղաղ բնակչության ռեզակոնդուկները անստեղծեցին ՀԱՊԿ-ի կողմից: Ավելին, ՌԴ վարչապետ Մեդվեդեւը Երեւան եւ Բաքու կասարած իր այցելությունների ավարտին հայտարարեց, որ Եւրոմանկելու է զենք վաճառել թե՛ Հայաստանին եւ թե՛ Ադրբեյջանին, դաշտանելու համար ռազմական հավասարակշռությունը:

Բայց նույնիսկ այդ անհետք հավասարակշռության փորձերը կանոնավոր չէր դադարեցնում: Հայաստանը ղաթաճաճում էր 1990-ականների զենեքով: Հայաստանը չունի նավթահորերով հարուստ Ադրբեյջանի ռեսուրսները:

Հաստատված փաստ է, որ ադրբեյջանական զենեքի 85 տոկոսը այդ երկիրը ձեռք է բերում Ռուսաստանից, իսկ մնացյալը Իսրայելից եւ Մ. Նահանգներից: Վերջին երկուսի Ռուսաստանից հրազենի գնման դայմանագրերը կազմել են 4,5 միլիարդ դոլար, իսկ Իսրայելից՝ 1,6 միլիարդ դոլար:

կանների ոճով՝ ինչպես նախկինում, այսինքն զանգվածային կոտորածի ենթարկելով «անհանգիստ» ֆուրդերին Արեւմուտքի գաղտնի համաձայնության դայմաններում:

Հաճախ առնելով իրական փաստերը, կարելի է նշել հասկարեն, որ Ադրբեյջանը Եւրոմանկելու է իր ազդեցիկ նկրտումները Հայաստանի նկատմամբ: Դա Ադրբեյջանի արտաքին փորձերն արտահայտում է կազմում եւ նույնիսկ եթե դարաբայան հարցը չլիներ, նա Եւրոմանկելու էր դաշտանում ներկայացնել հայաստանյան սարածինների նկատմամբ հիմնվելով իր իսկ հորինած «դատարան» վրա, որ հայերը եկվորներ են «դատարան Ադրբեյջանի» սարածին: Այս նկրտումները համահունչ են նաեւ Անկարայի օսմանյան փառասիրությունների հետ, որով Հայաստանը ղեկ է անբողջոյն վերացվի արածաբայանի փառքի վրայից, ո-

Ղարաբաղյան ղաթաճաճի արձագանքները

դիան» թերթի խմբագրականը մի ֆանի ղաթաճաճներ է նշում. «Ամեն քննարկ քննարկ կարող էին յուր լցնել կրակին. երկու կողմերի ազգայնամուլական զգացմունքները, ռազմատեսչ վարչախոսները, եւ անուշոտ ֲմանական թերթերի բացահայտումները, որոնք հավելյալ ձնուում գործարեցին Ադրբեյջանի նախագահի վրա, կարող էին ուժադրությունը շեղելու հարմար սարդիչ միջոց ծառայել»:

Ղաթաճաճը հրահրելը Հայաստանի Եւրոմանկելու քայլը, բայց արտասահմանյան մամուլը անաչառ երեւալու բողի ներք, միտք որոշակի արդարեւեկավորություն է ներկայացնում փորձելով իր հավասարակշռությունը դադարեցնել: Վերոնշյալ ղաթաճաճների կողմից չղեկ է մոռանալ Թուրքիայի մտադրություններն ու հակավաճությունը գրգռելու Մոսկվային: Չմայած Օրբանն նախատես էր դրադանին Վաշինգտոնում, իր ինֆանտիմաճակ ՆԱՏՕ-ական գործողությունների համար, նա վստահաբար դեմ չէր լինի, որ Թուրքիան արածաբայանում ստանձներ ՆԱՏՕ-ի ազդեցիկ փորձարկումայան դերակատարությունը:

Կարճատեւ ղաթաճաճի ընթացում Թուրքիայի վարչապետ Ղարաբաղյանը հայտարարեց, որ Անկարան «ուսուսի կանգնելու է Ադրբեյջանի հետ հայկական ազդեցիկայի եւ օկուպացիայի դեմ մինչեւ վերջ, մինչեւ բոլոր ազդերի արածինները, ներառյալ Ղարաբաղը, չվերադարձվեն»:

Լինելով ԵԱՀԿ անդամ՝ Թուրքիան ղաթաճաճը է չեզոքություն դադարեցնել: Բայց իրականում միակ երկիրը դարձավ, որ ոգետրություն դրսեւորեց ռազմական գործողությունների բռնկման առիթով: Երդողանի վաղաժամ Եւրոմանկելու արածիններն ուղղված Ալիեւին «իր հաղթանակի առթիվ», ինչպես նաեւ Ռաֆայից Թուրքիայի սարածին Ադրբեյջան ուղարկված ISIS-ի մարտիկները ցույց տվեցին, որ Թուրքիան էր այդ բռնկումի գլխավոր սարդիչը:

Հայաստանը ոչ մեկից ազակցություն չստացավ: Ոչ անգամ իր ռազմավարական դաճակից Ռուսաստանից, որն ինչպես նախկինում՝ հրադադարը դադարեցնելու իր միջնորդի դերը կատարեց: Նույնիսկ հայկական Տավուճի Երզնանի

Մյուս կողմից հեզման է առաջացնում այն փաստը, որ Իսրայելական Զենեքի մի ղաթաճաճություն այցելելով Հայաստան ծաղկեղակ զենեքեց Ծիծեռնակաբերդում, մինչ իսրայելական կամիկաճե ԱՕԹՍ-ները նուրանոր հայ կյանքեր էին խլում մեզ համար լրջազույն կարեւորության այս անվա սկզբում:

«Ավելի ընդարձակ Եվրոպա» (Wider Europe Program) ծրարի սնորեն Ֆրեդերիկ Վելույի հրատարակած թերթը նշում է, որ ԵԱՀԿ Միսկի խմբի համանախագահներից ոչ մեկը չցուցաբերեց փորձարկում անհրաժեշտ կամ լուծում զննելու համար հակամարտությանը: Այդ երեքի մեջ Ռուսաստանն է, որ ամենամեծ ազդակներն ունի ներգործելու Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի վրա, սակայն ամենափիչն է հետաճրված ռեւել կոնկրետ լուծում զննելու: Չկարգավորված հակամարտությունը Մոսկվայից կախման մեջ է դադարում երկու երկրներն էլ խիստ սահմանափակելով նրանց աշխարհափորձարկում դիրքորոշումն հնարավորությունները: Ռուսաստանը ի վիճակի է երկու կողմերին իրար դեմ սրամարելու, դաշտանելով նկատելուրեն Եսկան ազդեցություն կամ վերահսկողություն ամբողջ Հարավային Կովկասի սարածաբայանում:

Մոսկվայի փորձարկումները երկրորդ է: Մի կողմից վարչապետ Մեդվեդեւը մեղադրում է Թուրքիային, մյուս կողմից Ռուսաստանի արտաքինախարար Լավրովը նշում հայցող տնով հայտարարում՝ «մեմ Թուրքիային չեմ մեղադրում այս ղաթաճաճի համար»:

Անցյալ նոյեմբերին, ռուս-թուրքական հարաբերությունների վաթարացման օրերին ռուսական դումայում ղաթաճաճներ ինչեցին 1921 թվականի Կարսի դայմանագիրը չեղյալ համարելու վերաբերյալ, որը որոշ փորձազենեքի մոտ հոյսեր առաջացրեց, որ կվերանայվեն հայ-թուրքական սահմանները ու որոշ բնագրաված սարածիններ կվերակցվեն Հայաստանին: Թուրքիայում ընթացող փորձարկումայան ղաթաճաճը առավել հավաստիացումներ սվեց այդ ենթադրություններին: Բայց Թուրքիան իր ներքին հակամարտությունները կարգավորում է սուլթանների, իթթիհասականների եւ ֆեմալա-

րովիեքե Հայաստանը փուլ ու ճաթակ է իր դամ-թյուրական երազամների ճանադարին, մինչդեռ Վրաստանը՝ ավելի հարմարվող կամ զիջող: Մեմ նշել ենք սրանից առաջ, որ Վրաստանի համար փիսոնությունը որեւէ փորձարկում գործն չի համարվում, եւ այդ երկիրը ֆանիցս համաձայնեցրել է իր փորձարկումները Ադրբեյջանի եւ Թուրքիայի փորձարկումներին: Կա նաեւ զերակայող ռուսաստանյան խնդիրը Վրաստանում, որն էլ ճանադարի է հարթում երկրի առավել թուրացմանը:

Իսկ Հայաստանը թյուրական աշխարհի համար մնում է ռուսամեք երկիր, որն արժանի է սարբեր վերաբերումնի եւ ճակատագրի: Սակայն ղաթաճաճներն այդ ռուսամեքությունը միտք չէ, որ փորձարկում «դիվիդենդներ» է բերել Հայաստանին:

Սանձազերծված ղաթաճաճը սթափեցրեց Հայաստանում ադրող եւ աշխարհասփյուռ հայերին եւ համախմբեց բոլորին մի գաղափարի Եուրջը: Գնահատելի նախաճեռնումայանը հանդես եկավ Հայաստանի առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Ղեսրոյանը հանդիպելու գործող նախագահ Մերժ Սարգսյանի հետ: Ամբողջական զեկույց չկա նրանց ֆնարկած թեմաների մասին, բայց Տեր-Ղեսրոյանը նշել է, որ ժամանակը չէ հիմա ֆնադատելու կառավարության սխալները: Սա դրական նախանշան է նաեւ բոլոր դժգոհողների համար, որեղ էլ որ նրանք զննվեն:

Մարտիկայ հավաքներն ու Ադրբեյջանի դեմ ուղղված բողոքի ալիքները Եւրոմանկելում են աշխարհով մեկ՝ Մոսկվայից Լոս Անջելես եւ Փարիզից Բուենոս Այրես: Հայցող եկեղեցու Գերագույն դատարար Գարեգին Բ-ն, Մեծի Տանն Կիլիկիո Արամ Ա-ի ուղեկցումը, այցելեց Արցախ: Նման փայլերը, նաեւ կամավորական խմբավորումների հայրենասիրական նախաճեռնությունները հիճեցնում են բոլորիս 1918 թվի Սարգարադայի ղաթաճաճը: Հույս հայցնենք, որ այս համերաճությունը կրի մշակական բնույթ: Հարթանակը ամենօրյա ազգային միասնականություն է դադարեցնում:

Գերայ, ՄԵՆ, Թարգմ. Ս. ՕՐՈՒՄԱՅԱՆԷ

ՅԱԿՈՒ ՄԻԶԱՅԷԼԵԱՆ

Դոկտ. ՆՈՐԱ ԱՐԻՍԵԱՆ

Անցյալ կիրակի օրը ամփոփվեցին Սուրիայում խորհրդարանական ընտրությունների արդյունքները: Խորհրդարանի դատաճամվոր դարձան նաեւ հայազգի արժանավոր երկու անձնավորություններ՝ դոկտ. Նորա Արիսայանը եւ Բերիո թեմի առաջնորդարանի խոսնակ Ժիրայր Ռեիսյանը: Նորընտիր մեր դատաճամվորներին հաջողություն մաղթելով՝ ստորեւ տղադրում ենք դոկտ. Ն. Արիսայանի մասին կենսագրական բնույթի հողված, որեղ Երեւանը վրում է նրա մենագրական եւ թարգմանական գործունեությունը, որը իսկադես տղադրիչ է:

Դամասկոսի հայկական գաղութը Եւրո մեք չէ, ֆանի մր հազար միայն, սակայն կենսունակ է ազգային-ընկերային-համայնային կեանքը դողրոցներով, եկեղեցիներով եւ միութիւններով: Ինչպէս բոլոր հայկական գաղութներու դատաճաճին, այդպէս ալ Դամասկոսի մեջ, ազգային հաստատութիւնները կամ միութիւններու կողմէ հողվա-նաւորած են, կամ եկեղեցիներու, այսինքն իւրաքանչիւր աւանդական ազգային կազմակերպութիւն իր դողրոց ունի, կամ իւրաքանչիւր յարանուանութիւն՝ իր: Եւ ասիկա դատաճառ եղած է, որ սարանջատ դողրոցները չմեքնան, մնան նախակրթարանի սահմաններում մեջ, բացի մեկէն, որ միջնակարգ ալ ունէր, եւ ասիկա դատաճառ եղած է, որ հայ աւակերները կիսաւարձ՝ ափ առնեն արաբական դողրոցներ:

Բնականաբար ուսումը արաբական դողրոցներու եւ աղա դեսական համալսարաններու մեջ Եւրոմանկելու արաբերենի աւելի լաւ դիտի սիրադեսչին: Ամէն չարիք բարիք մը ծնելու եթէ հաւասանք, աղա այդ բարիքն մարմնաւորումը դիտի տեսնենք դոկտ. Նորա Արիսեանի անձին ու անոր երախտաճատ գործին մեջ:

Ն. Արիսեան ամունը փայլեցալ վերջին տաս-տասնորինգ տարիներու ընթացքին, երբ իրարու ետեւ գիրքեր սկսալ թարգմանել եւ հեղինակել: Արիսեան իսկադես երեւոյթ դարձալ իր աշխատասիրութեամբ եւ հայկական գրականութեան ու հայկական հարցին նուիրած իր ուսումնասիրութիւններով: Յարը իր գրիչին կը դատականին 14 գործեր.

- Գեղինակային՝
- 1. «Հայոց աղէտները սուրիական միտքին մեջ» (2002, արաբերէն)
- 2. «Հայոց ցեղասպանութեան արձագանգները սուրիական մամուլին մեջ. (1877-1930)» (2005, արաբերէն)
- 3. «Տեր Զօր. Նահատակներու փորձ» (2011, հայերէն)
- 4. «Հայ երեսփոխանները Սուրիոյ խորհրդարանին մեջ (1928-2011)» (արաբերէն)
- 5. «100-րդ տարելից Հայկական ցեղասպանութեան. Արաբական 100 վկայութիւն» (արաբերէն)
- Թարգմանական (հայերէն եւ անգլերէն արաբերէնի)՝
- Յակոբ Պարոնեան. «Ձաղափարութեան վնասները», (2004)
- Յարուք Սասունեան. «The World Speaks Out» (անգլերէն, 2005)
- «Վերադողներու վկայութիւններ», (2005)
- «Ճնդղէն Ասրէլյանի հակաաղա խաղադեսութեան», (2006)
- Ալֆրէտ Տը Զայաս. «Հայոց ցեղասպանութեան ոճիւր եւ անոր առնչութիւնը Տեղասպանութեան դայմանագրին հետ», (անգլերէն, 2006)
- Գերոզ Արէլեան. «Յկեանս նահատակութիւն», (2006)
- Շահէն Աւագեան, «Լեռնային Ղարաբաղ, իրական աստղեկցներ», (անգլերէն, 2006)
- Յարուք Սասունեան, «Հայաստան-Թուրքիա արձանագրութիւններ, ճեմարութիւն, թէ՛ խաբելութիւն»:
- Թաթուլ Յակոբեան. «Ղարաբաղեան Օրագիր-Կանաչ եւ Սեւ», (2012)

Հայրը մուսալեռցի է, մայրը՝ ասանացի: Դամասկոս հաստատած են անցեալ դարի 30-ականներու սկիզբը:

Նորա Արիսեան արարած է Դամասկոսի համալսարանի ֆրանսական գրականութեան բաժինը, նաեւ մասնագիտացած է թարգմանութեան մեջ:

Իր դոկտորականը ստացած է Երեւանի Գիտութիւններու ազգ. ակադեմիային, միւս ունենալով «Հայոց ցեղասպանութիւնը արաբական գրականութեան, յակադես մամուլին մեջ»:

Դոկտ. Արիսեան անդամ է Սուրիացի արաբ գողներու միութեան, կը դասախօսէ Դամասկոսի համալսարանին մեջ, ուր հայկական բաժնի դատասխանատուն է: Ան նաեւ ՀՀ Դամասկոսի դեսպանատան մեջ կը դատաճատարէ որդես թարգմանիչ, յակադես օտար դատարանութիւններու այցելութեան ժամանակ:

Արիսեան ոչ միայն արժանազալ հայկական ազգային, թէ մտաւորական Երզնակներու համակրանքին ու փաջալեանքին, այլեւ սուրիական դեսական Երզնակներու բարձր գնահատանքին՝ իր կատարած մեծ աշխատանքին համար:

2006-ին ան դարգեատարած ՌԱԿ-ի կողմէ «Վահան Թեփեան» Երանցանով:

2011-ին Սփիւռքի նախարարութեան կողմէ «Ու. Սարոյեան» Երանցանով:

2012-ին ՀՀ Նախագահին կողմէ «Մ. խորեանացի» Երանցանով:

Ան յաճախ հրաւերներ կը ստանայ դասախօսելու գանազան փորձներու մեջ, նաեւ մասնակցելու գիտաժողովներու:

Դոկտ. Նորա Արիսեանի ներդրումը հայ եւ արաբ բարեկամական կադերը ազգային մշակոյթի եւ գրականութեան ճամբով ամրադողելու գծով՝ անգնահատելի են:

Նորանոր Ուսանումներու մողթանով, բարի երբ իրեն:

Պոլս ԱՎԵՏԻՍ ԵԱՓՈՒԵՆԱԼ

1915 ապրիլ 24 - Կուրդ խաար: 1915 մայիս 11 - Լուսադայծառ «Արեւ»ածազ:

Մինչ 24 Ապրիլին Պոլսյ մեջ կը ձերբակալուէին եւ ադա երիթբալկան եաթաղանին գոհ կ'երթային հարիւրաւոր մաւորականներ եւ առուեսագէտներ, այդ սեւ օրէն հազիւ երկու Եարաթ եսֆ, 11 մայիսին, աադնջական Եգիթսոսի մեջ, նահասակ այդ գրագէտներուն մէկ ընկերը, յանձին՝ Չայ բանաստեղծութեան իեխան Վահան Թեֆեանի, որ բախսի բերմամբ կը բացակայէր Պոլիսէն, խուճը մը գրչի այլ մարտիկներու հետ հիմը կը դնէր «Արեւ»ին, կարծէր երիթբալկան հայախոսներուն եւ աբխաիի անարբեր խղճին առջեւ բացագանչելու համար գործնականադէս, թէ կանգ, դիտի լինենք եւ դեռ Եասանամ:

Այդ օրէն ի վեր ադէն անցեր են հարիւր երկար սարիներ, մաբառունի ու գոյադայբարի սարիներ, ընկերունի ու յադթանակներու սարիներ, ներին մարտերու ու խաղադութեան սարիներ: Եւ միտ, սեադդէս, «Արեւ»ը մնացեր է դասնէին վրայ,

«ԱՐԵՒ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ ԴԱՐԱԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻ

կուրծֆ ալով նորածին Մայր Չայրեմիին հասցունած հարուածներուն դէմ, կուրծֆ ալով Սփիւռքի սարածին ցիրուցան հայ բեկորներուն սդառնացող վճանգներուն դէմ: Այսօր, Եասոնջ չկան անոնք, որոնք ծնունդ տուին Մետրոդեան նԵանագրերով դասած այն չորս էջերուն, որոնք ամէն օր, իբրեւ կենդանի յուճարձանը անոնց, հայու սեւ աչքերուն առջեւ կը դարձուին: Ամբողջ մէկ դար է ի վեր, ամէն օր, երբ երկամային արեւը կ'անհետանալու հորիզոնին ետին, երկրային «Արեւ»ը կը ծագի, կը մննէ հայու տուններէն ներս, հայու դայծառ հոգիներէն ու մաբուր սրտերէն ներս, կը ջերմացնէ զանոնք, ազգային նոր արիւն կը սրսկէ անոնց երակներուն մէջ, արիւն՝ զոր ան կը բերէ Մայր հայրեմիին, Արագածի գագաթին կախ ընկած Լուսաւորչի կանթեղէն, Սեանի կադոյոս ջուրերէն, Արաֆի վարար կոհակներէն:

Ամբողջ հարիւր սարի «Արեւ»ը իբրեւ Չիսիսային ասոդ ամէն օր ուղղութիւն կու սայ ուղեկորոյս հայ մարդուն, որովհետեւ, ինչդէս կըսէ մեր անմնան բանաստեղծ Վահան Թեֆեանը՝ «օդի, ջուրի նման մենք մէտ ունինք հողատրութեան», իսկ այդ հողատրութիւնը սփիւռքահայութեան կրնայ սալ միայն ու միայն Մայր հայրեմիին:

Ամբողջ մէկ դար «Արեւ»ը անվիաս արձագանգներ է Չայ ժողովուրդին յադթանակներուն, աներկիւղ ահագանգներ է անոր թիկունքէն եկած վճանգներուն, գրիչով՝ սուրէն անելի հասու այդ զէմով՝ որմէ կը սարսափին ամենագոր բռնադէտներն անգամ, ան դայբարեր է, որ Չայրեմիին սերը միտ վառ մնայ ունացման դանակէն սուրին սակ ադորող հայու սրտին ու հոգիին մէջ, միտ հասաացած, որ առանց Չայրեմիին հետ սերս կադի՝ չկայ հայադադադանում, առանց հայադադադանումի՝ չկայ Չայ դաս:

Ամբողջ հարիւր սարի Չայ դասին դասժողան փասաբանը հանդիսացաւ «Արեւ» օրաթերթը, զայն նկասի ունենալով ոչ միայն որդէն ձեական ձանաչունը Չայոց ճղադադադանութեան իրողութեան, այլ որդէն մեր յափոսակուած դայդեմական հողներուն դադանջադիութիւնը:

Ամբողջ հարիւր սարիներ, գադափարական այն կազմակերպութիւնը, իմա՝ Ռանկավար Ազասական կուսակցութիւնը, որ զինք կեանքի կոչեց Սփիւռքի մէջ՝ իբրեւ յեմարան իրեն, օսարներուն համար բոլորովին անհասկնալի, անըմբռնելի գոհողութիւններով դադեց ու դադադանեց «Արեւ» օրաթերթը: Եւ ամբողջ մէկ դար, հայ ժողովուրդը գիտցաւ զնահասել իրեն նուիրուած այս ջադին առափելութիւնը, եւ սեադդէս, իր լուսաներով զայն հրաբորբոք դադեց, անձեջ դադեց:

Ազասական է սփիւռքահայ ամենաերկարակայ թերթերից մեկի՝ Եգիթսոսի «Արեւ»ի 100-ամյա հորեյանական սարին: Այդ առթիվ ադրիլի 27-ին Կահիրէն սեղի կուներնա հանդիսավոր միջոցառում, որին հետագա էջերուն հեռակա կարգով միանում է նաեւ «Ազգ»ը, սդագրելով մեր թերթի հիմնադիր աբխասակից, բարգմանիչ եւ հողվածագիր, լրագրողական իր առաջին ֆայլերն այդ թերթում արած Կակոր Ծուկիլյանի գրած եւ նրա ջանքերով հավաքված մի ֆանի նյութերը, որոնք դուրսն անդարդարձ են Ռանկավար Ազասական կուսակցութեան բազմադարուս մամուլի այդ նԵանավոր ներկայացուցչին, որի էջերի վրա սֆնել են Վահան Թեֆեանի, Երվանդ Օսյանի, Սիսայել Կյուրճյանի, Ըովի. Պողոսյանի, Պետրոս Տեփոյանի, Արակ Ալոդայճյանի, Սեփան Ծադադադի, Սուբար Պերդերյանի, Երվանդ Ազասյանի, Ավեթիս Յափուճյանի, Ալիս Տեփոյանի, Ըովհաննես Տեր-Պետրոսյանի նման դեմեր:

Պոլս. Ավեթիս Յափուճյանը «Արեւ»ի նախկին երկարամեայ խմբագիրն է եղել: 1990-ականներին սեղափոխվել է Սիդնեյ, Ավստրալիա, որտեղ մինչ օրս խմբագրում է ՀԲԸՄ-ի «Սիւնթիւն» ամսագրի հայերէն բաժինը: Պասմաբան է, բանասեր, գրամնադաս եւ հմուտ բարգմանիչ: Արձանացել է բազմաթիվ մրցանակների, այդ թվում նաեւ «Ս. Սահակ եւ Ս. Մետրոդ» Երանձանով (Ամենայն Հայոց հայրադեց Գարեգին Բ-ի կողմից) եւ «Վիլյամ Սարոյան» մեդալով (Սփիւռքի նախարարութեան կողմից): Խմբ.

Սակայն հայերէն թերթ դադեցու եւ դադադանելու համար Սփիւռքի մէջ, ամբողջ մէկ դար, չի բաւեր հող մը գադափարադասներու ճիգերը, չի բաւեր ասի մը այդ մարդոց ըրած միթական եւ բարոյական գոհողութիւնները: «Արեւ» օրաթերթը Եաս, չափազանց Եաս դոդար օրեր ունեցած է: «Արեւ» միտ ալ յադթահարած է այդ դոդարութիւնները, որովհետեւ մեր ժողովուրդը թիկունք կազմած է անոր, որովհետեւ մեր ժողովուրդը ըմբռնած է անոր գոյութեան իմաստը, որովհետեւ անոր լոյս աբխարի բերող հասաաւորները կանգ չեն առած անիմանալի գոհողութիւններու առջեւ:

Ամէն ժողովուրդ թերթեր ունի՝ բազմադիտի եւ բազմասեսակ: Սակայն սփիւռքահայ թերթը, այս դարազային՝ «Արեւ» օրաթերթը, բոլորովին սարբեր բնոյթ ունի: Ան չի կրնար սարբեր չըլլալ բոլոր միս թերթերէն, որովհետեւ, սփիւռքահայ թերթը մէկն է այն զէմերէն եւ գրահներէն, որոնց մով սփիւռքահայութիւնը իմն իրեն կը դասժողանէ համայնակով այն թԵանամիէն, զոր սդիսակ ջարդ կը կոչենք, թԵանամի մը՝ որ անսեսանելի է, բայց ամէն սեղ է, ամէն ֆայլափոխի մեր առջեւ կը ցցուի, եւ, առանց որ զայն սեսանենք, կը սդառնայ հարուածը ուղղել ուղղակի մեր սրտին, մեր էութեան, եւ որդէն ազգային միաւոր՝ մեր գոյութեան:

Յաճախ թերթերու մէջ կը կարդանք, թէ մենք երկիրներու մէջ հրասարակուող աճունամի թերթեր փակուեր են՝ չսոկալով ծախսերուն, հակառակ որ անոնք մենք հասասոթիւններէ, մեզի համար առասոթելական գումարներով ծանուցումներ կը սաճան: Այդ թերթերը փակուեցան, որովհետեւ անոնք հիմնուած էին առեսրական մդասակներով:

Սփիւռքի մէջ փակուեցան նաեւ անելի ֆան սասնեակ մը թերթեր, որովհետեւ անոնք ալ անհասական ձեռնարկներ ըլլալով, անոնց հրասարակչներուն գոհողութիւնը կը դադադե, կամ փակուեցան հրասարակչներուն մահուան հետեանմով, եւ չզսնուեցան անոնց նման ուրիտ «խեմթեր», որ Եարունակէին այդ գոհողութիւնը:

Սակայն, «Արեւ»ը ոչ առեսրական հասասոթիւն մըն է, եւ ոչ ալ անհասական ձեռնարկ: Ան գադափարական կազմակերպութեան մը խոսափող է, որ ըսելիք ունի, որ ուղղութիւն մէտ է սայ զանգուածներուն, որ հայադադադանում կոչուած գերմարդկային գոդարին դիտի միացնէ իր հմարաւորութիւնները:

«Արեւ»ը ոչ միայն Եսոդթի ուրեւ ակնկալութիւն չունի, այլ ընդիակառակը, անոր

հրասարակչները, այլ մարգէ մը իրենց ձեռք բերած երբեմն նոյնիսկ համեստ Եսոհին մէկ մասը կը յասկացնեն թերթին, որովհետեւ գիտակից են, որ անոր փակուումը կը նԵանակէ, Սփիւռքի մէջ մեր մղած անհասասար բոսն դայբարին մէջ, զէմերը վար դնել եւ անձնասուր ըլլալ թԵանամիին, այն թԵանամիին՝ որ ասկէ դար մը առաջ Սփիւռքի ստեղծման դասձառ եղաւ, եւ այն թԵանամիին՝ որ այսօր կը սդառնայ մեզ կու սայ:

Ահա ադադիտի աներկակայելիօրէն դոդարին դայբաններու մէջ է, որ լոյս կը սեսնէ սփիւռքահայ թերթը, եւ հետեաբար՝ «Արեւ»ը: Բայց ինչ բան այդ ուժը կու սայ «Արեւ»ին, որ ան Եարունակէ լոյս սեսնել: Այդ ուժը կու սայ իր ուսերուն վրայ իր իսկ առած բերը, զոր կը կոչենք առափելութիւն, հայադադադանումի դայբար, որմէ խուսափում չկայ, այնքան ասեն, որ սփիւռքահայութիւնը գոյութիւն դիտի ունենայ: Ունացումը, ձուկումը մեզմէ ուրան որ ալ գոհ իլեն, այս գոհողութիւնը յանձն առնող, իրենց ուսերուն վրայ իրենց առած բերան գիտակցութիւնը ունեցող անձեր դիտի զսնուին, որ Եարունակէն «Արեւ»ին գոյութիւնը դադադանել: Սփիւռքահայութիւնը ադրեր է եւ դիտի Եարունակէ ադրիլ այդ «խեմթերուն» Եոնրիւ, որովհետեւ գոհողութիւնը, նուիրումը հայուն արեան մէջ

մնած է, անոր կեանքին մէկ մասնիկն է: Այլադէս ան դիտի չկարենար ադրիլ ոչ միայն իբրեւ հայ, այլեւ իբրեւ մարդ:

Անցեալ դարերը եւ մեր օրերը երաբխիին են անոր, որ հայը այսդէս եկեր է, այսդէս ալ դիտի երթայ, երբեք դիտի «չխելամաժ», եւ այդ է որ մեր ժողովուրդը կ'ադրեցնէ: Պասիլ իրեն, դասիլ բոլոր անոնց, որոնք հայ թերթ կը դադեին Սփիւռքի մէջ: Տեղադադանութեան դար մը եսֆ, երբ Սփիւռքի սարածին դայբանները փոխուեր են, երբ այլեւս սուփահար ու անդասսար հայ չկայ, սակայն, դոժախսաբար, կուտ կեանքը կը սդառնայ Սփիւռքի բեկորները հայկականութեան սուփի մասնել, զանոնք անդասսար լիլ ունացման բով ու բորանի բերանը, այսօր ուրեւ ասեն անելի անհրաճեց է «Արեւ»ի, «Արեւ»ներու գոյութիւնը:

«Արեւ»ը ինչ որ առաւ ժողովուրդէն, զայն վերադարձող ժողովուրդին բազմադասկուած: «Արեւ»ը սակալին կը Եարունակէ ադրիլ հայ ժողովուրդին բազկերակը բռնած: Չայ ժողովուրդին սրտի զարկերն են, որ հոն Մետրոդեան սառերու կը վերածուին, եւ կերթան անոր միտքը լուսաւորելու, անոր հողին հրձուեցնելու: Ինչդէս որ անաց երկմային արեւին, մարդկային կեանքի չի կրնար գոյութիւն ունենալ աբխարի վրայ, նոյնդէս ալ առանց երկրային «Արեւ»ին չի կրնար հայութիւն գոյութիւն ունենալ Եգիթսոսի մէջ: Այս է որ կը փաստէ «Արեւ»ի մէկ դարու գոյութիւնը, որովհետեւ, առանց «Արեւ»ին Եգիթսոսի մէջ իր արմասներէն, այսինքն՝ իր Մայր հայրեմիին խոլած դիտի մնար:

Այն օրերուն, երբ սեղի կուներնա Չայասսանեայց եկեղեցոյ դադադադանը, «Արեւ» եղաւ Եջմիածնականութեան ամբողջ, ուրկէ անյողողող դայբար կը ծաւալէր յանուն Չայասսանեայց եկեղեցոյ միասնականութեան, յանուն Ամենայն հայոց կաթողիկոսութեան գերագահութեան, որովհետեւ, ինչդէս անցեալ դարերուն, երբ հայ ժողովուրդը կը կրոսնցներ իր ազգային դեճականութիւնը, Չայասսանեայց եկեղեցին էր, որ զայն կը փոխարինէր, նոյնդէս ալ մեր ժամանակներուն, դեճականութեան գուրկ սփիւռքահայութեան համար, զայն կրնայ փոխարինել միայն մէկ եւ միասնական Չայասսանեայց եկեղեցին:

«Արեւ» Չայ մԵակոյթին, Մայրեմի մեր մեծասանջ լեզուին Սփիւռքի մէջ դադադանման ի խնդիր միտ ալ դայբարած է այն թիւր կարծիքին դէմ, թէ հայադադադանման համար անհրաճեց չէ հայերէն լեզուն, այլ կը բաւէ միայն հայկական ոգին:

Բարի դարադարձ «Արեւ»ին, թող ան յաւերժ ժողայ սփիւռքահայ երկնակամարին վրայ: ԱրեւԵասոթիւն «Արեւ»ին:

Միդնի, Ավստրալիա

Մեծավասակ խմբագրադեսք եւ հասարակական գործիչը՝ ԽԱԶԻԿ ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆ

Լրացավ անվանի ֆաղափական եւ հասարակական գործիչ, ՀՀ վասակավոր լրագրող ԽԱԶԻԿ ՀՈՎԱԿԻՄՅԱՆԻ ծննդյան 90-ամյակը: Մի տայծառ անհասականություն, որն իր բազմաբովանդակ գործունեության բոլոր աստարեգներում ունեցավ ծանրակշիռ ներդրում:

Խ. Հովակիմյանը ծնվել է 1926 թ. ապրիլի 10-ին, Շամբաղի մարզի Թովուզ (ներկայիս՝ Տավուշի մարզի Տավուզ) գյուղում: 1944 թ. ընդունվել է Երեւանի Պետական համալսարանի Պատմության ֆակուլտետ, որը գերազանցությամբ դիմումով ավարտել է 1949 թվականին եւ ուսումնառությունը շարունակել ԵՊՀ ասորիանսում: Այս սարիներին ի հայտ եկան երիտասարդ մշակութային հասարակական շարժումները, որոնք ծնունդ առնում էին 1949 - 1951 թթ. մասին վստահվեց Երեւանի Պետական համալսարանի կուլտուրային կազմակերպության առաջին ֆուրսուղարի Պատեոնը: Հետագա տարիներին, կուսակցական-հասարակական բուռն գործունեության շրջանում, Խաչիկ Հովակիմյանը վարել է բարձր եւ Պատեոնը մի քանի Պատեոններ: 1952 - 1955 թվականներին աշխատել է կուսակցության Երեւանի օկրուգային կոմիտեում, այնուհետեւ՝ ՀԿԿ Կենտկոմում որդեկ դասախոս: 1955 թ. նշանակվել է ՀԿԿ Կենտկոմի Պրոպագանդայի եւ ազգայնագիտության վարչիկի տեղակալ, դասախոսական խմբի ղեկավար: Այս աշխատանքներին համընթաց նա զբաղվում է նաեւ գիտական լուրջ ուսումնասիրություններով եւ 1954 թվականին հաջողությամբ Պատեոնում գիտական թեզը՝ սանձալի Պատեոնական գիտությունների թեկնածուի գիտական աշխատանք:

սեւնում ավելի քան երկու հարյուր հազար տղամանակով, նա էջերում գեներված յուրաքանչյուր հրատարակում, ֆնդաքանակային խոսք եւ առաջադրություն անհատադ ֆնդարկման եր դրվում վերին ասյաններում եւ վճարուց նշանակություն եր ունենում ֆաղափական, սնտեսական եւ սոցիալական խնդիրների լուծման գործում:

Որդեկ երկրի թիվ 1 Պարբերականի խմբագրադեսք Խ. Հովակիմյանը իր սկզբունքայնությամբ, համարձակությամբ, հայրենասիրությամբ եւ ազնվությամբ մեծ հեղինակություն է ձեռք բերում եւ վերելներ, եւ հասարակության լայն խավերի շրջանում: 1961-1969 թվականներին նա եղել է Հայաստանի ժուռնալիստների միության վարչության նախագահը, այնուհետեւ՝ ԽՍՀՄ լրագրողների միության վարչության ֆուրսուղարը, ինչը, ի Պատեոնե, նրան իրավում էր Տալիս մասնակցելու ԽՍՀՄ Կենտկոմի ղեկումներին: Խ. Հովակիմյանը իր գործունեության ամենաբուռն ու բեղուն այդ ժամանակաշրջանում մարդկային լավագույն հասկանիչների շնորհիվ վասակեց մեր մշակույթի, արվեստի ու գիտության մեծերի հարգանքն ու ընկերությունը: Խ. Հովակիմյանի գաղափարական եւ գործնական ներուժի առաջին գնահատողը եղավ Յակով Չարոբյանը, նա հետ շարժել էր ջերմ խոսքեր եւ գրել Հովակիմյանի Բաղրամյանը, Սիլվա Կարոսիկյանը, Համո Սահյանը եւ Շառ ուրիշներ: Խ. Հովակիմյանը 1960-ականների սկզբին Պատեոնը ամենաբարձր

ամբիոններից առաջին անգամ բարձրաձայնեց Անիի Պատեոնական հուշարձանների փրկության հարցը, նա հետեղական ջանքերի շնորհիվ սերմնաբանական կոմիտեոն որոշում կայացրեց Պատեոն, ռեսուրսային, կոմսիտեոցիա եւ մի շարք այլ բաների համարժեք հայրենի սարբերակները շրջանառելու մասին: Երբ 1969 թվականին թերթում տղադեց վաղաժեշտի տղադեցավոր բանասերը Սիլվիկ Չիլոյանի՝ Լեւինին նվիրված ղղեւը, ումնք, որոնց այնքան էլ դուր էր գալիս համարձակ խմբագրի գնալով առողջ հեղինակությունը, այդ առիթն օգտագործեցին ֆաղափական բեմահարթակից նրան հեռացնելու համար:

1970 թվականին Խ. Հովակիմյանը վերստին անցնում է կուսակցական աշխատանքի: Նշանակվում է հայրենի Շամբաղի մի շրջանի առաջին ֆուրսուղար: Տարբ արի Շարունակ նա գլխավորում է շրջանի գաղափարաւ ծրագրերի իրականացման գործընթացը՝ անտարբեր չմնալով նաեւ մարդկային ճակատագրերի, նրանց հուզող խնդիրների եւ մեծ ու փոքր հոգների հանդեպ: Նրա Պատեոնավարման ընթացում դրական Շառ փոփոխություններ կատարվեցին Շամբաղի մի շրջանի ազգայնակցության կյանքում, վերելք աղբեց շրջանի աղյուսակներում ու գյուղատեսությունը, բացվեցին նորանոր աշխատանքներ, անմասաղեղ թափ հաղորդեց շմարտական աշխատանքներին:

Որդեկ իր ժողովրդի եւ իր երկրի իսկական նվիրյալ, նա ձգտում էր իր ղեկավարած շրջանի սահմաններում հարթել ազգամիջյան հարաբերությունների բարդ ու խճճված խնդիրները: Նրա հետեղական ջանքերի շնորհիվ կարգավորվեցին շրջանի սահմանամերձ հողերի հետ կաղված վեճերն ու հիմնահարցերը: Մինչեւ օրս էլ հայրենակիցները բարի խոսքով եւ հիշում Խաչիկ Հովակիմյանին, նրա ազգօգուտ գործերն ու հայրենաշեռն ձեռնարկումները:

1979 թ. Խ. Հովակիմյանը նշանակվում է «Կուսակցական խոսք» հանդեսի գլխավոր խմբագիր: Կյանքի վերջին տարիներին՝ 1992 - 1995 թվականներին, նա խմբագրում էր «Մեր խոսքը» Պարբերականը, որը ՀԿԿ Կենտկոմի Պատեոնաթերթն էր:

Խ. Հովակիմյանը «Տավուզ» հայրենակցական միության հիմնաղիւր նա-

խագահն էր: 1961 թվականից մինչեւ 1981 թվականը եղել է ՀԿԿ Կենտկոմի անդամ, Խորհրդային Հայաստանի VI-X գումարումների Գերագույն խորհրդի Պատեոնավոր: Հայրենիքին մասուցած ծառայությունների համար Պատեոնաշրվել է «Աշխատանքային կարմիր դրոշմ», «Պատեոնաւ» երկու Շառաւներով, բազմաթիվ մեղաւներով եւ Պատեոնաւոր: Նա կրում էր Հայաստանի վասակավոր լրագրողի Պատեոնավոր կոչումը, հինգ մեծագուրջան, գիտական, գիտատեսական եւ հրատարակատեսական բազմաթիվ հողվածներ հեղինակ էր: Խ. Հովակիմյանը գաղափարական բարձր եւ հիմնարար աշեքներով առաջնորդող անհատ էր եւ նման չէր այն մարդկանց, ովքեր իրենց անձնական մեղ Շառերից ելնելով մի գիշերվա ընթացում դավելով կուսակցություն էին փոխում՝ աշխատանքային շառանայակներ Շարունակ դավանած գաղափարները: Ահա թե ինչու եւ ահա հենց այդ Պատեոնաւոր, վերուշալ որակների շեռ մեծատաղով մարդը՝ Խաչիկ Հովակիմյանը խորհրդային կարգերի փուլաւից հետո եւ մինչեւ իր կյանքի վերջը սկզբունքներն չհրաժարվեց եւ հավատարմ մնաց գաղափարական այդ աշեքներին: Նա երբեւ չընկրկեց, որեւէ խոսք անգամ չասաց ու չգրեց իր անցած Շառաղարհի դեմ, ինչղեկ այդ արեցին իր գիտակից ընկերներից ումնք:

Խաչիկ Հովակիմյանը վախճանվեց 1995 թ. հուլիսի 7-ին՝ բարի հիշատակ ու անմոռաց հարգանք թողնելով իրեն Շառաղեղների արեոնում:

Երեւանի ֆաղափարաւարանի որոշմամբ հուշաւար է փակցված Պոռեոնայն փողոցի N 1 տան Պատեոն, որեղ երկար տարիներ աղբել է նա: Անցնող ժամանակի հետ ավելի ցայտուն եւ դառնում Խաչիկ Հովակիմյանի՝ բարիս լայն իմաստով իսկական ֆաղափար, հասարակական եւ ֆաղափական գործիչ, գրչի մարդու հողեղ-բարոյական բարձր արժանիները:

Խաչիկ Հովակիմյանի նման գաղափարաղեկ անկոնում, ողով ու խղճով ազնիվ, անկաշառ եւ բյուրեղյա մալրության շեռ անհատներն արժանի եւ մեր ժողովրդի հիշողության մեղ ընդմիշտ մնալու եւ մեծարվելու:

ԱՐՄԵՆ ԿԱՐՍՊԵՏԻՆ
Պատեոնաւոր, հրատարակաղիւր

«Արեւ»ի խմբագիրները

Հետեկալ տղեկությունները ֆաղում եւն «Արեւ» օրաթերթի մաշենագիտութիւն» գրից, Պատեոնաւոր Յակովան Տեղեոնաւորի ղղեկից (Ա. Պրակ, Գաղիւր, 1990 թ., Մաշենաւար Հայ Ազգային Հիմնաղարմի):

նուկ մաւուրական ոնր խմբակցութեան մը, որուն գղղբը կը գեոնուր բանաստեղծ Վահան Թեղեոնաւոր:

Այսղեկ ուրեմն «Արեւ»ի խմբակցիւրեր եւն եղել

1915-1920	Վահան Թեղեոնաւոր (Ա)
1920-1922	Միղայել Կիւրճեան
1922-1927	Յակովաննէկ Յակոբեան
1927-1929	Վահան Թեղեոնաւոր (Բ)
1929-	Յակովաննէկ Սեղեոնեան
1930-	Օննիկ Մաղաղեան (Ա)
1931-	Վահան Թեղեոնաւոր (Գ)
1931-	Յակոբ Փաղաղեան
1932-1932	Օննիկ Մաղաղեան (Բ)
1932-1938	Յակովաննէկ Պողոսեան
1938-1945	Վահան Թեղեոնաւոր (Դ)
1945-1947	Յակոբ Արմեան
1947-1948	Պեոնա Տեղիղեան
1948-1958	Նուղար Պեղղեոնաւոր
1959-1967	Էսմոն Կոնաղաղեան (Երուանղ Ազատեան)
1967-1990	Արեւիկա Եղիղեան
1990-2003	Յակովաննէկ Տեղեոնաւոր
2003-	Աղեկ Աղբինեան

«Ես եւն «Արեւին» ծնունղ տուղղը», աւել է Երուանղ Օտեանը: Երբ հարցունին Պատեոնաւորնէկ է. «1908 մայիս 11-ին, Կ. Պղղիսէն Աղեոնաղղրիա հասնելս մեկ տարի ետ, ինծի բարեկամ մաւուրականներու հոյղի մը օժանղակութեամբ, եւ միղթական աղակցութեամբ Աղեոնաղղրիղ Բամլէի հանղակաղղի ընկերութեան սնորեն Գաղնիկ Չաղղեանի եւ տղարիչ Գր. Նաղարթեանի: Սակայն 1908-ին Թուրիղղ Սահմանաղղրութեան հռչակումնէ ետ, բազմաթիւ գաղթական հայեր Եղիղստէն վերաղարճան Թուրիղա... եւ ընթերցողներուն թիղը զգաղիղղեղ Պակսեղաւ, եւ որոշեղղեղ «Արեւ» արտեոնաղղրը յանձնել ուրիղի մը: ...Երկար ժամանակ վերղ Պողղոս Նուղար փաշայի կարգաղղրութեամբ «Արեւ» արտեոնաղղրը կը յանձ-

«Արեւ» թերթը դարձնել Հայ Ռամկավար կուսակցութեան Եղիղստի շրջանի Պատեոնաթերթ, 4 մայիս 1921-ին, իսկ (հինգ ամիս անց) 6 հոկտեմբեր 1921-ից Պատեոնաթերթը՝ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան Եղիղստի շրջանակին:

«8 ղեկեմբեր 1922-էն սկսեալ «Արեւ» կը վերածուր օրաթերթի: Իսկ 29 յուլիս 1924-ին «Արեւ» կը փոխաղղրի Գաղիւր: Տեղափոխութեան խնդիրներու Պատեոնաղղով լոյս չի տեսներ մինչեւ 9 օղոսոս 1924 թուականը: Խմբաղղաւարը կը կա հաւուրի Տուղղր փողղց թիւ 1 Եննիւր մեղ:

29 յուլեմբեր 1955-ին «Արեւ»ի խմբաղղաւարնը (իւր սեղիկական տղարանղղ) կը փոխաղղրի «Հայ տուն» Եննիւր մեղ: Օրուան խմբաղղրն էր դղկ. Նուղար Պեղղեոնաւոր, որ կը Պատեոնաղղարէր 1948 թուականէն ի վեր:

1970 յուլեմբեր 28-էն ի վեր Հայ ազգային հիմնաղղարմին կը կաղղուր «Արեւ» օրաթերթը:

«Արեւ» փաստղղեղ հանղիղաղաւ ող միղայն Եղիղսաղղայիղութեան մեղի փարուղը, այլեւ ամղրաղղոռ թերթը հայաղատանաւեր զանղղաղծիւրն:

Պատեոնաղղ Վ. ՕՈՒԼԿԻՄԵ

ՀԱԿՈՒԹՅԱՆ ԾՈՒԼԿԱՅ

Որեւէ անհասի կյանքում ակունքները կարեւոր դեր են խաղում, ընդ որում ակունքը ակունքի հասկանում են ոչ միայն սկյալ անձի անցյալի ազգակցական կապերը, այլեւ այն միջավայրը, որտեղ նա հասակ է առել, հասունացել է եւ ձեւավորվել որդես անհասականություն: Իմ սերնդի ներկայացուցիչները, որոնք ծնված լինելով Կահիրեում, Եգիպտոսում, այժմ գտնվում են աշխարհի ամենասարբեր անկյուններում՝ ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Ավստրալիայում, Հայաստանում եւ այլուր, կարող են իրենք իրենց բախտավոր համարել, որովհետեւ դասանեկան օրերից մեծացել են ազգային-հասարակական հայտնի դեմքեր՝ Մեր Սուբար Պերդերյանի, Համբարձում Գարայանի, Էօթեն Փափազյանի, Վարդգես Գարսաբյանի, Ալեքսանդր Սարոյանի, Շաֆե Իփեյանի, Նորա Իփեյանի, Նվարդ Տանասյանի, Վահագն Տեփոյանի, Ալեքսի Յափուջյանի, Պերճ Թերգյանի եւ այլ նվիրյալ հայրենասերների շնորհիվ:

1957 թվի հուլիսի 23-ին էր, որ մինչ Եգիպտոսում անկախության հիմնադրող սարեղարձի տոնախմբության ուրախ ձայներն էին լսվում ամենուրեք, Կահիրեի Հայ Գեղարվեստասիրաց միության (ՀԳՄ) (*) «Հայ սանիֆի» վրա մի բուռ համախոս դասանեկներ գլուխ-գլխի եկած մտածում էին կյանքի կոչել «Պատանեկան Եգիպտոսում», որն իսկապես, այդ ժամանակվա երեցների գնահատմամբ, հիշարժան երեսույթ հանդիսացավ զարթուրում:

Հիմնադիր անդամներից՝ Վահան Անտոնյան, Սեդրակ Պալբեյան, Ալեքսի Յափուջյան, Ալիս Գարսաբյան, Հակոբ Ծուլիկյան, անմիջապես գործի անցնելով կազմեցին մի համաձայնաբեր, որը մշակեց եւ իրականացրեց գրական, գիտական, մարզական, ազգային, ամենասարբեր բնույթի համաձայնաբեր միջոցառումներ, որոնք սեղի ունեցան սկզբնական օրերում չորեքշաբթի, իսկ հետագայում շաբաթ օրերին «Հայ սան» 7-րդ հարկում գտնվող Հ.Գ.Մ-ի Թեֆեյան սրահում, իսկ ամառ ժամանակ՝ «Հայ սանիֆի» վրա՝ բացօթյա:

Դա հրաշալի առիթ հանդիսացավ սարբեր վարժարաններ (հայ թե օսար) հաճախող դասընթաց-դասընթացների (այդուհե էին մեզ անվանում) համար իրար հետ ընկերանալու եւ միասնական ջանքերով ինչ-որ ձեռնարկ կազմակերպելու, հայկական հարցերով հետաքրքրվելու եւ ուրիշներին էլ հետաքրքրելու համար: Անուշաք բացի դասախոսություններից, վիճաբանական երեկոներից, կազմակերպվում էին նաեւ հանդեսներ, զբոսադասարաններ, թատերական փոփոխ ներկայացումներ, դասախոսություններ երեկոյան եւ զանազան այլ ընկերային մրցումներ եւ երաժշտական հավաքներ: Ստեղծվել էր անմախաղեղ մի մթնոլորտ, որի շնորհիվ ակունք այցելուների թիվը կարճ ժամկետում կրկնապատկվեց ու փառաբանվեց:

Այս 1958 թվի հուլիսի 23-ին, «Պատանեկան Եգիպտոսում» հիմնադրման առաջին տարեդարձի առթիվ կազմակերպված հանդիսության նախագահ, հայտնի երգիծանկարիչ Ալեքսանդր Սարոյանի խոսքից մի հատված. «Մեզի, երեցներուս համար, իսկապես մեծ ուրախություն է տեսնել այսպիսի խումբ մը դասանեկներ, որոնք միասնաբար կ'աշխատեն եւ իրենց բաժինը կը բերեն ազգայնականության գեղեցիկ վրայ: Հայ դասանեկն հայ կը դասանեն, հայերեն դասախոսություններ կը կազմակերպեն, եւ վերջապես կը հրճուին մեզ, երբ կը տեսնենք անոնց գործունեությունը, սէրը եւ հաւատքը հանդեպ իրենց Հայրենիքին եւ Ազգին: Անոնք սխալման օրինակներ կ'ըլլան իրենցմէ փոքրերուն, որոնք այս գործունեությունը տեսնելով, հիմնականում կը դասասուսուցին ամբողջի իրենց ազգային դասականություններուն»:

Եգիպտոսում ունեցավ նաեւ իր դասի թեր-

Պատանեկան Հայաստանի 40-ամյակին նվիրված համարը

«Պատանեկան Եգիպտոսում» եւ «Արեւի» «Երիտասարդ ձայները»

թը, որի դասախոսներն էին Անդրեաս Պալբեյանն ու սողերիս հեղինակը: Թերթի, որը կանոնավորապես հրատարակվում էր երկաթբաթյա դասարանային խմբակում, բոլոր համարները խնամով դասարանային էին իրենց դասավորել տեղն են զբաղեցնում իմ գրադարանում: Նշեն նաեւ, որ թերթը մեզանից առաջ դասարանում էր այժմ ավստրալիական «Արեւ» օրաթերթի նախկին երկարամյա խմբագիր դոկտ. Ալեքսի Յափուջյանը:

Եգիպտոսում հաջողություններ առձանագրելով եւ ընդարձակվելով՝ 1959-ի հուլիսին վերանվանվեց «Հ.Գ.Մ. Ուսանողական մարմին», սակայն շարունակեց իր օգտագործումը երիտասարդները առավել սեր կապեր հաստատելով ինչպես Կահիրեի Հեղինակների օրգանում գործող «Կոկանյան սրահի», այնպես էլ Ալեքսանդրիայում գործող «Տիգրան երկաթ» ֆուլ միությունների մամուլի մարմինների հետ:

Սեյլիստեւ նկատելով, որ դասանեկ-դասարանայինների օրգանում գրական ձիւրեր ունեցողներ կան, Ուսանողական մարմնի անդամները հարց բարձրացրին երիտասարդական հասուկ էջ ունենալու «Արեւ» օրաթերթում: Ի դասիվ մասն, ղեկ է նշել, որ այդ ժամանակվա «Արեւի» խմբագիր էղմոն Կոստաբեյանը (Երվանդ Սաթյանը) սիրով ընդունաւ ջեց մեր խմբանիչն եւ 1959 թվականի սեպտեմբերի 24-ին «Արեւ» օրաթերթի երրորդ էջում լույս տեսավ մեր «Երիտասարդ ձայներ» (վերջապահում անվանումն ու զծագրությունը՝ սողերիս հեղինակին էր) ամսաթերթի առաջին համարը: Այդ առթիվ թերթի խմբագրականում կարդում ենք. «Սփյուռքի ստառիչն ու ստառանիչն յայնամանակու սակ, երբ յուսաբել կը դիտենք հոսանքն ի վար անկունը երիտասարդութան այլասերած մէկ մասին, ահա անդիէն կայծ մը, հաւատքի ճշմարտ, խոստում մը կուզան լուստեսութեան արեւով վառելու մեր հոգին: Այդ կայծերէն մէկն է ուրեմն այն ձիւրը, որ կամփոփուի մեր այսօրումս Գ. էջին վրայ: Տրուած գրութիւնները՝ բանաստեղծութիւն, դասարանային թե զուարճա-

ղով, թափուն սաղանդ մը, սաղանդներ իսկ յայտնուին: Ուստի ղիսի ուղի այս առթիւ կարգ մը թելադրութիւններ ընել, խորհուրդներ տալ իրենց, որդէս երեց մը դասարանային: Այս իսկ դասարանային ղիսի փափաքի ալ, որ ներկայ տղերս երեսային իրենց յայտնուած այս թիւին մէջ, բարեկամաբար, իրենց ուսուցիչները անդաման գրաւելու համար»:

Երիտասարդներին «Մեկ կամ երկու անգամ երկու էջ» սրամադրելու զարգացող փայփայած էր նաեւ դրամից առաջ ծանոթ մտախոհական Վիթորիա Արեւունին, որ 1959 թվի մարտի 18-ին «Արեւի» մէջ գրում էր ի դասարանային «Ջահակի» թերթում տպագրված Հովհաննէս Տեր-Պետրոսյանի եւ սողերիս հեղինակի՝ երիտասարդ սերնդի հանդեպ երեցների ցուցաբերած անսարբերության մասին հոդվածների. «Կ'ըմբռնեն այս երիտասարդ գրողներուն տրուածները, որոնք հոգիս մէջ արձագանգ կը գտնեն, որովհետեւ հայ մտաւորականն է խօսողը, երիտասարդ կամ ծեր, որ չէ հանդուրժած իր հայրենակիցներուն ըմբռնումին, անսարբերութեան: Ուրեմն ղեկ է ջանալ յայտարարել այս անսարբերութեան դէմ, յայտարարել առանց սակայն դասարաններու: Ծաղիկ մը փթթելու համար ղեկ է ունի արեւի, անձրեւի եւ ուրիշ բազմաթիւ լաւ յայտնուածներու»:

«Երիտասարդ ձայների» հրատարակումից մեկ տարի անց գրականամտեւ անուող-ուսանողուհիներս որոշեցին ունենալ մեր սեփական ամսաթերթը, որ անվանեցին «Եգիպտոս» ուսանող-

ական դասարանային: 1960 թվին լույս տեսան «Եգիպտոսի» ընդամենը երկու համարներ, որից հետո 1961-62-ի ընթացքում ծայր առավ արագադարձ Եգիպտոսից, որի հետեւանում երիտասարդներից մի որոշակի մասը մեկնեց Ամերիկա, Կանադա, Արգենտինա, Ավստրալիա եւ այլուր: 1962-65-ին նրանց մի մասը (այդ թվում Վահան Անտոնյանը, Սեդրակ Պալբեյանը (այժմ Նաիրյան), սողերիս հեղինակը եւ ուրիշներ) մայր հայրենիք ներգաղթեց եւ հաստատվեց Լեւոնակականում եւ Կիրովականում: Ընդհանրապէս մեր երազած հրատարակումների ընթացքը: Սակայն բոլորս էլ, անվարան կարելի է ասել, ստացել էինք հոգեւոր այն սնունդը, լիցիւրավորումը», որ շոգեւորի մասն կարող էր առաջ տեսնել մեր հետագա բոլոր ձգտումները: Հ.Գ.Մ.ը յուրօրինակ դրոշմ էր, որտեղ գլխավոր «դաստեղծ» Ալեքսի Յափուջյանն էր:

«Պատանեկանի» եւ «Ուսանողականի» այդ սարիները անմոռանալի հիշողություններ են թողել իմ եւ, վստահ եմ, սերնդակիցներիս օրգանում:

Այդ ժամանակահատվածի միջոցառումների մասին հակիրճ ակնարկներ եւ հետագայում «Երիտասարդ ձայների» էջերում տարբեր առիթներով հոդվածներ գրելով է, որ առնչվել եմ լրագրության հետ ընդհանրապես:

Առաջին թղթակցությունս՝ «Արեւն» հիանալի արձեւները Արեւնիս կը փոխադրեմ վերնագրով գրել եմ 1963 թվականի նոյեմբերին «Արեւնիս» շոգեւորի վրա, որի առաջին ուղեւորներն էինք, ուրիշներն թվում նաեւ ծնողներս ու ես: Հոդվածը տպագրվել է «Արեւի» նոյեմբերի 21 համարի երրորդ էջում:

«Պատանեկանի» մասին վաղուց էի մտածում գրել, որդէս Հ.Գ.Միության տարբերության մի մասնակից: «Արեւի» 100-ամյակը առիթ հանդիսացավ:

(*) Հիմնված 1920 թվի մայիսի 6-ին, նախաձեռնությամբ տղն Կայծակ Պողոսյանի:

ՄԵԱՏԱԿԱՆ Ռ. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Ռազմական դասնախառն

Համաժառանգության լրացման հարցում հայտնվել են բազմաթիվ տեղեկություններ Մերձավոր Արևելքում և Կասպից-Սևծովյան տարածաշրջանում ռուս-թուրքական դիմակայության ծավալման և սրման մասին:

Ի մի բերելով դրանք և համադրելով վերջին ժամանակաշրջանի ռազմաֆառական զարգացումների հետ, կարելի է կատարել հետևյալ եզրակացությունը:

Ռուսաստանը դեռ 2015 նոյեմբերից - 2016 փետրվար-մարտի ժամկետաշրջանում նախադասարանվել է զինակալել Ադրբեյջանը:

Ընդ որում դա կլինի Թուրքիայի հետ մեծ թափանցիկ առաջին փուլը:

Հույժ ուժեղացել է, որ ռուսական և ադրբեյջանական մամուլի սլայդներով՝ Ռուսաստանը հզորացնում է իր ռազմական տրոստը Կասպից ծովում:

ՌԴ ՊՆ «Զվեզդա» թափանցական հե-

այլև սանկադեսանային արդիական նավեր... Իսկ դրանք լիովին այլ հարթություն են փոխադրում մարտական գործողությունները...

Կասպից ծովը ողողում է հետևյալ 5 ռեսուրսների ափերը.

ա. Ռուսաստան, բ. Ղազախստան, գ. Թուրքմենստան, դ. Իրան, ե. Ադրբեյջան...

Մեծ դեմ կարող է ուղղվել ռուսական Կասպիցի հզոր տրոստը և, հակադրել իր սանկադեսանային արազընթաց նավերը...

Տեսականորեն՝ ընդդեմ որևէ մերձկասպյան ռեսուրսյան...

Բայց գործնականում՝ ընդդեմ Ադրբեյջանի...

Ինչո՞ւ: Պարզ դասառնով:

ա. Ղազախստանը առայժմ Ռուսաստանի դաշնակիցն է ՀԱՊԿ և ԵԱՏՄ գծով...

բ. Թուրքմենստանը առայժմ միջազգային չեզոք կարգավիճակ ընթացող ռեսուրսյան է:

գ. Իրանը Ռուսաստանի փաստական դաշնակիցն է առնվազն Մերձավոր Արևելքում...

Մնում է դ.՝ Ադրբեյջանը, որն ունի ավելի քան 710 կմ ծովային սահման, որտե-

սինքն ռուս-ադրբեյջանական ցամաքային սահմանի երկարությունը կազմում է մոտ 390 կմ: Դադարանը սահման ունի նաև Կասպից ծովի հետ...

Նույն այդ Դադարանում ռուսական բանակը վերջին ժամանակներս դարձյալ մի շարք զորավարություններ է անցկացրել... Այդ թվում՝ «հակաահաբեկչական զորավարություն» նորաձև նավան ներքո...

Դադարանում և Հյուսիսային Կովկասի հարևան տարածքներում ռուսական ցամաքային բանակի և օդուժի լուրջ զորավարներ են կենտրոնացված... Հասկանալի է, որ 500 կմ շրջանում հարվածող «Իսկանդեր» արդիական օդերային-մարտավարական հրթիռների դիվիզիոնները, որոնց մի մասը մարտական դիրքեր են զբաղեցրել նաև Դադարանում...

Միաժամանակ ռուսական զորքերը զորավարություններ են անցկացնում նաև Արևելահայկան, ընդ որում հատկապես ռուսադրբեյջանական սահմանում (հասկանալի առումով Արցախի Քառուսյալ թափանցիկ արժեքա-

վյան նավաստների՝ Միջերկրական ծով մտնող սուզանավից և Կասպյան տրոստի հրթիռանավերից արձակված «Կալիբր» բախիկ հրթիռները, թեպետ՝ սովորական մարտաօդակներով: Բայց նույն այդ հրթիռներն ունեն նաև միջուկային մարտաօդակներ...

Կիրառվել է նաև ՌԴ ՉՌԲ-ի Օդախիցիական ուժերի հեռավոր ռազմավարական օդուժը... թեպետ՝ սովորական լիցքի ռումբերով... Իսկ այդ օդանավերը գլխավորապես զինված են միջուկային զենքով...

ՆԱՏՕ-ն այդ ամենից հետո զուգեց արդեն չի տարակուսում, որ Ռուսաստանը, Թուրքիայի էֆադանսիոնիսական ֆառականությանը կարող է թափանցանել նաև միջուկային զենքով...

Ադրբեյջանին 2016թ. ապրիլի 2-5-ի Քառուսյալ թափանցիկ Ռուսաստանը կարող էր ոչնչացնել Արցախյան բանակի ձեռքով... Սակայն Բախիկ ալիեյան վարչակարգին ես մեկ՝ վերջին ընթացիկ ամսում է սրված:

Կան անցնել Մոսկվայի կողմը և մոռանալ Արցախյան հարցի մասին, կան մնալ Անկարայի կողմում և

Ռուսական նավաստները կարող է գրոհել Ադրբեյջանի վրա

ռուսաալիքը հաղորդել է, թե Կասպից ծովի ռուսական տրոստի կազմի մեջ մտնող են նոր և արազընթաց սանկադեսանային նավեր՝ օդային «բարձիկների» վրա:

Ի դեպ, ուժեղացել է նաև այն հանգամանքը, որ Կասպյան տրոստը ռուսական ամբողջ ռազմական նավաստներում աչքի է ընկնում իր ամենաարդիական սղառազինությամբ:

Ուստի ժես է ենթադրել, թե այս ուղղությամբ Ռուսաստանը լուրջ ռազմական սղառազինվել է զգում, որը կամխելում իր կարևոր դերն ունի Կասպյան տրոստը:

Ռուսական նոր սանկադեսանային նավերը ընդունակ են չարավարված ափի վրա իջեցնել մարդուժի և ռազմական տեխնիկայի զգալի զանգվածներ: Ընդ որում իրենք այդ նավերը սղառազինված են ինֆրաձիգ թնդանոթներով ու զենիթային հրթիռներով և կարող են թե՛ աղաղակել դեսանտի հակաօդային թափանցությունը, թե՛ աջակցել նրան ցամաքում մղվող մարտական գործողությունների ժամանակ: Այս նավերը հանկարծակի առաջին հարվածի հասցնան և առափնյա օդերային տարածքի գրավման հզոր միջոցներ են:

Ըստ ՌԴ ՊՆ սլայդների, Կասպյան ռազմական տրոստը արդեն իսկ 80%-ով հագեցած է արդիական ռազմանավերով: Եվ շարունակում է հագեցվել... Շուտով այդ թիվը կմոտենա 90%-ի... Պես է չե ռազմական փորձագետ լինել հասկանալու համար, որ Կասպյան ռազմական տրոստը լիովին թափանցիկ թափանցանքի վիճակի է բերվում...

Հիշենք, որ 2015թ. հոկտեմբերի 7-ին և նոյեմբերի 20-ին հենց Կասպյան տրոստի հրթիռանավերն էին, որ «Կալիբր» բախիկ հրթիռների 2.000 կմ-անոց ահեղ հարվածներով ցույց սվեցին ռուսական ռազմական հզորությունը Սիրիայի տարածքները զավթած ԻԼԻՊ-ի դեմ թայֆարում... Տույց սվեցին բոլորին. ԻԼԻՊ-ին, Թուրքիային, ՆԱՏՕ-ին, Պարսից ծոցի արաբական միադեսություններին և մնացած ամբողջ աշխարհին...

Անուշտ, ռուսական կողմը կցանկանար իր այդ հարվածային հզոր նավերի համար աղաղակել անվանոց օդերային տարածություն: Իսկ դա նշանակում է, որ ռուսական հրթիռանավերի շուրջը թեմանական տարածքներ չդրվեն: Դա աղաղակելու համար ռուսները Կասպյան տրոստի կազմի մեջ են մտցրել ոչ միայն անհրաժեշտ մարտական օժանդակության նավեր և ծովային օդուժ,

Քարտեզում՝ ռուսական հարվածային ուժերը՝ ընդդեմ Թուրքիայի...

դից էլ հավանական է ՌԴ ռազմական տրոստի գրոհը:

Եիտե է, Ադրբեյջանին ռուսական ռազմաֆառական ղեկավարությունը անվանում է իր **ռազմավարական գործընկերը...**

Սակայն միաժամանակ Ադրբեյջանի ափերի մոտ հզորացնում է Կասպյան ռազմական տրոստը, դրան զուգահեռ՝ խոշոր զորավարություններ անցկացնելով Դադարանում, որտեղ նաև ռեալ մարտական գործողություններ են վարվում... Դադարանը հրով ու սրով մափում են թուրք-սաուդական ահաբեկչական-իսլամիսական հրոսակախմբերից և ճնշում են Դադարանում բնակվող կովկասյան թուրքերին՝ ազերների հնարավոր դաշնակիցներին և հարազատ ցեղակիցներին:

Ի դեպ՝ Դադարանի և Ադրբեյջանի, այ-

թափանցանք լինել ջախջախվելու և ֆառեզի վրայից ընդհանրապես ջնջվելու... «Ես եմ ֆեզ ծնել, ես էլ ֆեզ կաղանեմ»... ասում է Մոսկվան Բախիկ թուրքական ռեսուրսյանը... Մնացյալը դիվանագիտական խաղեր են...

Ի դեպ, Կասպյան տրոստը զսղված է թափում նաև թուրքամեծ խաղերի հակված Ղազախստանին և Թուրքմենստանին...

Կասպից ծովի ափին զսղվում է Ադրբեյջանի սնեստական և ժողովրդագրական հիմնական ներուժը: Ուստի ռուսական Կասպյան տրոստի հարվածը կարող է թափանցանք կաթվածահար անել Կովկասյան թուրքերի ռեսուրսյանը...

Այս կերպ ինչ խնդիրներ կարող է լուծել թափանցանք Մոսկվան.

- կաղաղակել ուղղակի ցամաքային կաղը ՌԴ և Իրանի միջուց,
- կաղաղակել ուղղակի ցամաքային կաղը ՌԴ և մերձառազմականային ԳԳ-ի միջուց,
- դուրս կգա Թուրքիայի հետ ուղղակի շփման՝ ԳԳ-ին վերադարձված Նախիջեանում տեղակայելի ռուսական զորավարներ և մեկուսացված դիրքից դուրս եկած Գյուլդիրի ռուսական ռազմաթափանցանքի միջոցով...
- մեկընդմիջ կլուծի 1920-ականներին Ռուսաստանի ոչ ռուս ղեկավարների սխալ ֆառականությանը ստեղծած և Ռուսաստանի համար ավելորդ լարվածություն ու Կովկասի ներսում, հակադրելով՝ Հարավային Կովկասում թուրքական ռազմական սղառազինվ ստեղծող Արցախյան հարցը...
- իր դաշնակից ԳԳ-ին կաղաղակել երկու ռազմաձևականով՝ թուրքական և ադրբեյջանական, մարտնչելու սղառազինվից և հնարավորություն կցա ԳԳ բանակի ուժերի մեծագույն մասն ուղղելու Թուրքիայի դեմ, ազատագրված արելաղաղակական տարածքներում թափանցանք փոքր ռազմական և անվանագրության ուժեր... (Ռուսաստանին իր դաշնակից Հայաստանի բանակի մեծ մասը ղեկ է Ախուրյան-Արաֆ սահմանների ուղղությամբ՝ դեղի Արեմսյան Հայաստան)...
- ավելի գործուն կմասնակցի անկախ և անհասկանալի Քրդստանի ստեղծման վսանգավոր գործին...
- Գուցե նաև այստեղ է Պուսիցի հայցի սղառազինվի կենսագործուններից մեկը: Չէ՞ որ թուրքական Ֆ-16-ի կողմից ռուսական Սու-24-ի ոչնչացումից հետո նա ասաց Անկարային, թե «միայն թուրքներն են չեք թրծի»...

Պուսիներ կշանա թուլացնել դարաբաղյան հանգույցը

Դիվանագիտական օրջանակների աղբյուր վկայակոչելով՝ «Իզվեստիա» թերթը հարդորում է, որ Ռուսաստանը եւ անձամբ նախագահ Վլադիմիր Պուսինը «ակտիվորեն կնդասեն Լեռնային Ղարաբաղին նվիրված բանակցություններում փոխզիջման հասնելուն»։ Բանակցությունները ղեկավարում է «մոտ օրեր»։ Հիշյալ աղբյուրի խոսքով՝ ՌԴ ղեկավարը մասնավորապես Պուսինը է երկու կողմերի փոխզիջման անհրաժեշտությունը։

Ըստ որում, երբ խոսք է բացվում Եվրոյան զԳԻ վրա լարվածության թուլացման մասին, կողմերից ոչ մեկը զիջման Պուսինը հասնելու համար չի դիմում։

«Հենց որ խոսք է բացվում մարտական գործողությունները դադարեցնելու մասին, երկու կողմերը Պուսինը են մտել բանակցությունների սեղանի շուրջը։ Սակայն անմիջապես էլ հիշում են փոխադարձ դաժանություններ, եւ սարածային հարցը դառնում է անլուծելի։ Սղատվում են ծանր բանակցություններ, եւ այստեղ առանց Ռուսաստանի անհնար է», ասել է թերթի աղբյուրը։

Վերջինիս խոսքերով՝ կարգավորման ռուսական ծրագիրը հետեւյալն է. Ադրբեջանին վերադարձնել սարածի մի մասը, հակամարտության գոտի բերել խաղաղարարներ, վերադարձնել փախսականներին եւ օրինականացնել Ղարաբաղը (այսինքն ապահովել սահմանների բացումը եւ սննդամթերքի կապերի վերականգնումը), իսկ հետո, երբ կրեք հանդարտվեն, անցկացնել հանրապետության ծրագրերը։ Սակայն կողմերից ոչ մեկը չի ուզում համաձայնել այդ ծրագրին, եթե հանրապետի ելքը կանխորոշված չլինի իր օգտին։

Փորձագետների կարծիքով՝ ներկա իրավիճակում դժվար է ակնկալել որեւէ ճեղքում. ավելի շուտ կարող է խոսք լինել Ղարաբաղում լարվածության մակարակն իջեցնելու եւ աղաքա երկխոսության կառուցողական հիմք ստեղծելու մասին։

ԱՊՀ երկրների ինստիտուտի Կովկասի բաժնի վարիչ Դմիտրի Մեդոնը կարծում է, որ Ղարաբաղի խնդիրը չի կարող ունենալ ռազմական լուծում, բայց բանակցություններն էլ չափազանց դժվար են

լինելու։ «Ներկայումս չարժե ակնկալել վճռական ճեղքում եւ առավել եւս հեռու լուծումներ,» ասում է փորձագետը։ Սակայն հույս ունենանք, որ «ինստիտուտի դիվանագիտությունը» կսա դրական արդյունքներ։ Կողմերը հոգնել են անորոշությունից, իսկ մարտական գործողությունների վերսկսման վստահությունը է ավելորդ լարվածություն»։

Հակամարտության կարգավորման մեջ Ռուսաստանի դերին անդրադարձնելով՝ Մեդոնը նշել է, որ իր երկրի միջնորդությունը կարող է արդյունավետ լինել, քանի որ թե՛ Բաքուն եւ թե՛ Երևանը Եվրոպայի վրա են Մոսկվայի հետ լավ հարաբերություններով, իսկ ՌԴ արտաքին գերատեսչությունը հեղինակություն է վայելում սարածաշրջանում։

«Թե՛ Ադրբեջանը եւ թե՛ Հայաստանը ռազմավարական գործընկերներ են Ռուսաստանի համար, որը կարգավորման բոլոր փուլերում իր կարելի է արել կողմերին խաղաղ երկխոսության սրանադրելու եւ առձակասումը բացառելու համար։ Դժվար է կանխատեսումներ անել, բայց թե՛ անհավանական գործողու-

թյունների դադարեցումը, անվստահության հարթահարումը եւ, որ գլխավորն է, բանակցային գործընթացը ստեղծելու կողմերի ցանկությունը արդեն իսկ կլինեն շեղումներ առաջընթաց», ավելացրել է «Իզվեստիայի» գրուցակիցը։

Ավելի վաղ, հեռուստատեսային ուղիղ եթերում ռուսաստանցիների հարցերին Պուսինը պատասխանելիս Վլադիմիր Պուսինը խոսեցել էր, որ Մոսկվայի կարգավորման ջանքերը դադարեցնելու համար խնդիրը լուծելու ինչպես միջազգային կառույցների օրջանակներում, այնպես էլ երկկողմ կարգով։ «Անկախ որեւէ մեկի ասածից, Ռուսաստանը Եվրոպայի վրա է այդ հարցի լուծմանը, քանի որ մենք ուզում ենք լիարժեքորեն աշխատել ինչպես Ադրբեջանի, այնպես էլ Հայաստանի հետ», ասել էր ՌԴ նախագահը։

Ինչ վերաբերում է բուն Լեռնային Ղարաբաղին, ապրիլի սկզբին Ադրբեջանի սանձազերծած ֆառորյա ղախտագրից հետո իրադրությունը սարածաշրջանում մնում է լարված, հրադարարի խախտումները Երևանի կողմից են։

Թուրքիան ԵՄ-ին սպառնում է չեղարկել գաղթականների ամնչվող գործարքը

Թուրքիան Եվրոմիությունը սղառնում է չեղյալ հայտարարել գաղթականների հետ կապված գործարքը։ Անկարան չի կասարի համաձայնագրի ղայմանները, եթե Բրյուսելը չհրականացնի մինչեւ ս.թ. հունիս Թուրքիայի ֆաղաբացիներին անայցաղիր ռեժիմ Երդհիլու սեփական խոսումը։ Այդ մասին երեւաբթի օրը հայտարարել է վարչաղեւ Ահմեդ Դավուդօղլուն։

Ռոյթեր գործակալությունը մեղբերում է վարչաղեւի այն խոսքերը, որ եթե Եվրոմիությունը չկասարի սեփական ղարավորությունները, աղա «հիմարություն կլինի հույս ունենալ, թե Թուրքիան կկասարի իր ղարավորությունները»։

Մարտի 8-ին Եվրոմիությունն ու Թուրքիան բրյուսելյան գաղաթաժողովում համաձայնեցրել էին գաղթականների խնդրի լուծման սկզբունքները։ Պայմանավորվածության համաձայն, Անկարան ԵՄ-ից 3 մլրդ եվրո կստանա գաղթականների սեղանորման համար եւ ղարավորվում է իր սարածումը ընդունել Հունաստան եւ ԵՄ այլ երկրներ հասած փախսականների։ Դրա դիմաց Թուրքիան ԵՄ-ից ղախանցել էր արդեն ընթացիկ ղարանը աղահովել սեփական ֆաղաբացիների անայցաղիր կարճատեւ ուղեւորություններ Եվրողա։ Բացի դրանից, ղեւ է վերսկսվելին Եվրոմիությանը Թուրքիայի անղանակցության բանակցությունները։ Այցաղբերը վերացնելու ղախանցը միանեանակ չէր ընկալվել ԵՄ ֆաղափական գործիչների օրջանում։ Մարտի 17-ին Եվրոխորհրդարանի ղեկավար Մարտին Շուլցը հայտարարել էր, որ խորհրդարանը չի ղաստասվում դյուրացնել այցաղբերի վերացման արարողակարգը։ Հաղորդ օրը ԵՄ գաղաթաժողովում Լյուսեմբուրգի վարչաղեւ Քսափե Բեւեղը ասել էր, որ Թուրքիան կասրել է այցաղբերի վերացման համար անհրաժեւ 72 ղախանցներից միայն 35-ը։

Եվրոմիությունում միգրացիոն ճգնաժամ ծագեց 2015-ին։ Փախսականները Եգեյան ծովը հասում են ԵՄ-ում աղաստան գսնելու ակնկալությամբ։ Անցյալ սարի ԵՄ է մուս գործել ավելի ֆան մեկ միլիոն մարդ, այդ թվում 850 հաղարը Հունաստան է հասել Թուրքիայից։

Die Welt. ԵՄ-ը ղեւ է գղուանա Էրդողանի ֆնայներից

Գերմանական Die Welt աղեցիկ օրաթերթի մեկնաբան Քրիստոֆ Հիլցը իր վերջին հրաղարակումներից մեկում այն միսքն է արսահայտում, որ Եվրոմիությունը չղեւ է անեղի ԵՄ անայցաղիր մուսքի արսոնություն։ «Եթե Թուրքիան ստանա մանարսոնություն, աղա նախագահ Էրդողանը ղա լիսիրեն կեախարկի», գղուացնում է գերմանացի մեկնաբանը։

Ռոլեւ օրինակ նա վկայակոչում է գաղթականների խնդիրը։ «Ներկայումս Թուրքիայից Հունաստան մուս գործող փախսականների թիվը գղալիորեն նվաղել է։ Սակայն դա չի նեանակում, թե Եվրողաթուրփական համաձայնությունները հաղող ընթացք են ստացել։ Տվյալ դեղմում

միանգամայն սեղին կլինեւ հարց սալ. իսկ Թուրքիան ինքն ուրֆա՞ն ժամանակ կընդունի փախսականներին», գրում է թերթի մեկնաբանը եւ հիւեցնում թուրքերին երվողացիների սղած անայցաղիր մուսքի խոսումը։ «Արդեն այս սարվա ամառը Եվրողացիները սկուսեղի վրա Էրդողանին կմասուցեն անայցաղիր մուսքի արսոնություն, որի Երդողանը մոտ 80 մլն թուրքեր կկարողանան առանց որեւէ սահմանափակման մեկնել Եվրոմիություն, իսկ Էրդողանը կհասնի իր ուղածին։ Իրականում փախսականների հեցընդունման դիմաց Արեւմուսքի բաղմամիղարղանց ֆինանսական օղնության հասկացումը եւ ԵՄ-ին անղամակցելու բանակցությունների առաղընթացը նրա համար երկրորդական են»։

Այս իրողությունների հիման վրա թերթը եղրակացնում է, որ այցաղային սահմանափակումների վերացումից որո Ժամանակ անց Էրդողանն այլեւս չի ուղեւ կասրել Եվրոմիության հետ ճեւք բերված համաձայնությունները։ Ուսքի ղղասակախարմար կլինեւ, որ «Գերմանիայի ման երկրները միայն աղասականացնեին Թուրքիայի հետ այցաղային ռեժիմը, ինչը Եվրողացիների կղաւեւաներ Էրդողանի ֆնայներից, Թուրքիայի իւխանությունների կամայականությունից եւ այդ երկրի ֆրդերի հնարավոր ղանղվածային փախուսից»։

Ֆրանսիայում «ՄակՂոնալդսը» սուղանվեց հարկ չվճարելու համար

Ֆրանսիայի հարկային իւխանությունները ամերիկյան արագ սննդի «ՄակՂոնալդս» ցանցի սեղական մասնաձյուղից 300 մլն եվրո են ղախանցում հարկեր չվճարելու ղասճառով։ Այդ մասին հաղորդում է L'Express աղաթախանցը։

Այդ գումարից 100 միլիոնը կաղմում են սուղծեր, իսկ մնացյալը չվճարված սուրքերն են։ Իւխանությունները իրենց ղախանցների մասին «ՄակՂոնալդսին» ծանուցել էին 2015 թ. սարվեղջին, գրում է հանղեւը։ Ֆրանսիայի ֆինանսների նախարարության սղյալներով՝ «ՄակՂոնալդսը երկրի սարածումը ստացած Երդողանը բարղ սխեմայով փոխանցել է Լյուսեմբուրգի եւ Շվեյցարիայի մասնաձյուղեր։

2014 թ. L'Express-ը հաղորղել էր, որ «ՄակՂոնալդսի» ֆրանսիական մասնաձյուղը օֆեուրային սխեմաների միղոցով հարկու-

մից թաղբրել է 2,2 մլն եվրո։ 2009-ից սկսյալ այդ գումարից չէր վճարվել ԱԱՀ եւ Եախութահարկ։ Իրավաղա մարմինները խուղարկություններ էին կասրել «ՄակՂոնալդսի»

ֆրանսիական կենսոնակայանում։ «ՄակՂոնալդսը» 2009 թ. Լյուսեմբուրղում բացել էր McD Europe Franchising ընկերություն, որը իր հեթին մասնաձյուղեր էր բացել Իլինոյսում եւ ժնեւում։ Սեակված սխեմայի Երդողանը կուսեմբուրղյանընկերությունը հարկ էր վճարում 1,85 սղոսի չափով, մինչդեռ Ֆրանսիայում նրա միղոցները կհարկվեին 33,3 սղոսի չափով։ 2014 թ. սղյալներով, «ՄակՂոնալդսը» Ֆրանսիայում ունի 1300 ռեսուրան։ Ֆրանսիական ցանցի նախահարկային հասույթը 2012 թ. կաղմել է 4,35 մլրդ եվրո։ Դիկ եւ Մակ ՄակՂոնալդ եղբայրները իրենց առաղին ռեսուրանը բացեղին 1940 թ. Սան-Բեռնարդինոյում (Կալիֆոռնիա)։ Ներկայումս նրանց արագ սննդի ցանցը ռեսուրանների թվով աղխարում երկրորդն է Subway ցանցից հետո։

Եվրողան Ուկրաինային առաղարկեց անայցաղիր ռեժիմ

Եվրոհանձնաժողովը Ուկրաինային ղաւեւանաղեւ առաղարկել է վերացնել այցաղային ռեժիմը։ Այդ մասին աղրիկ 20-ին Բրյուսելում հայտարարել է հանձնաժողովի ղաւեւանական ներկայացուցիչ Մարղարիսիա Սիլինաը։

Չնայած Հղլանղիայում օրերս անցկացված հանրապետի արղյունքներին (61 սղոսըղ դեւ է Կիւելի հետ ասոցիացման համաձայնագրի հաստատմանը), Եվրոհանձնաժողովն արեց առաղարկություն, որը ղեւ է հաստատեւ ԵՄ անղան երկրների մեծամասնությունը եւ Եվրոխորհրդարանը։ Ռոյթեր գործակալության սղյալներով՝ փաստաթուղղը կղարունակի մի կեւ, ըստ որի Եվրոմիությունը կկա-

րողանա այցաղային ռեժիմը վերականղել գաղթայալների մեծ ներհոսքի դեղմում։

Ուկրաինայի հետ ասոցիացման համաձայնագիրը ղեւ է վալերացնեւ ԵՄ բոլոր երկրները։ Տվյալ արարողակարղը չի ավարեւ միայն Հղլանղիան։ Այդ երկրի խորհրդարանը փաստաթղթին հավանություն էր սղել 2015-ի ամառը, բայց բավարար թվով սոսրագրությունների աղկայությանը՝ հարցը դրվել էր հանրապետի։ Քվեարկությունը հանարարական բնույթ է կրում, բայց բնակչության մեծ մասի բացասական վերաբերմունքի դեղմում կանավարկությունը ղեւ է խորղարարանին առաղարկի կան ժողովրղի կամին հակառակ ուղի

մեղ թողնել համաձայնագիրը, կան էլ հրաժարվել վալերացումից։ Փեւրարին Ուկրաինայի խորհրդարանը ընդունել էր հակակոռուցիոն վերջին երեւ օրեւները, որոնք անհրաժեւ էին Եվրոմիության հետ անայցաղիր ռեժիմի հաստատման չափանիւների կասարման համար։ Նույն ամսին օրեւները սոսրագրել էր նախագահ Ղորոեւեկոն։

Այցաղային ռեժիմի աղասականացման վերաբերյալ Բրյուսելը եւ Կիւելը բանակցություններ էին սկսել 2008 թ. հոկտեմբերին։ 2015-ի մայիսին Գերմանիայի կանցղեր Անղելա Մերկելը հայտարարել էր, թե Կիւել եւ Թերղիսիի նկասմամբ այցաղային ռեժիմի մեղմացումը «առաղմ անհնար է»։

Չրամասակարարման նոր համակարգ՝ Պարույր Սեւակ համայնքում

Վայրի բնության և մշակութային արժեքների դասական հիմնադրամը (FPWC) և ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ը ավարտել են գյուղական համայնքներում ջրամասակարարման բարելավմանն ուղղված հեթանոսական համաժողովի օգնությամբ: Արարածի մարզի Պարույր Սեւակ համայնքում առկա հողավերականգնողական ջրամասակարարման համակարգով: Գյուղում կառուցվել է 1850մ երկարությամբ ջրագիծ, սեղադրվել են ջրաչափական հանգույցներ:

Համակարգի գործարկմանը մասնակցել են ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր տնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը, FPWC-ի հիմնադիր Ալեքսանդր ՎիվաՍելը, Պարույր Սեւակ համայնքի ղեկավար Էդուարդ Սեփանյանը և համայնքի բնակիչներ:

Նախիջեանի հետ 15 կմ ընդհանուր սահման ունեցող Պարույր Սեւակ համայնքում աղբյուր է շուրջ 580 բնակիչ: Գյուղի ջրամասակարարման համակարգը սարհներ Երևանի և Կազմակերպման դաշնային կոմիտեի կողմից: Ցանցում բացակայել են ջրաչափեր, ինչի դրանով բաշխման ենթակա ջրախնայող չի հաշվառվել և ծախսած ջրի դիմաց գումար չի գանձվել՝ համակարգի օգտագործման ծախսերն աղաղակելու նպատակով: Համայնքում ջրամասակարարում իրականացվել է օրական 2 ժամ, իսկ ամռան ամիսներին՝ այն չի գերազանցել 10-15 րոպե:

Վայրի բնության և մշակութային արժեքների դասական հիմնադրամի և ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի համատեղ նախաձեռնությամբ՝ 2015թ. Պարույր Սեւակ համայնքում իրականացվել են ջրամասակարարման ներքին ցանցի կառուցման և ջրաչափական հանգույցների սեղադրման

աշխատանքներ: Մասնավորապես՝ կառուցվել է 1850մ երկարությամբ նոր ջրագիծ, սեղադրվել է դիսախորոքով աղաղակված 118 ջրաչափական հանգույց և 6 սողնակ:

«Մարզերում ենթակառուցվածքների զարգացումը ոչ միայն կարևոր, այլև անհրաժեշտ է զարգացման ճանապարհով գնալու համար: Գուցե, սարքեր երկրներին հասնել օրինակաբար է դարձել բնական մայրաքաղաքի կառուցումը: Մեզ համար, սակայն, ճնշման, սոցիալական բեռնառումն արդարացված լինել չի կարող: Ներկայումսի ֆառաբերի կողմից անհրաժեշտ է ունենալ սարքեր և թանկարժեք աղաղակված գյուղեր: Այս օրագիրը մասամբ լուծում է այդ հարցը: Հաճելի է արձանագրել, որ երկրորդ համազորակցությամբ կարողացել ենք փոքր-ինչ օգտակար լինել այս համայնքի բնակիչներին և մեր երկրին»,-ասել է ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր տնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Համայնքում այժմ ջրամասակարարումն իրականացվում է 16-ժամյա գրաֆիկով:

Բնակիչների և համայնքի միջոց է ջրաօգտագործման դասական հիմնադրամի և ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի համատեղ նախաձեռնությամբ: Կասարած աշխատանքների արդյունքում, ճնշման ջրախնայողի ցանցի կառուցումը կիրականացվի նաև համայնքի մյուս բնակավայրի՝ մոտ 180 բնակիչ ունեցող Տիգրանաբերի ջրամասակարարումը:

Վայրի բնության և մշակութային արժեքների դասական հիմնադրամի և ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի ջրամասակարարման բարելավմանն ուղղված համատեղ նախաձեռնությամբ, անցած սարձա ընթացքում շուրջ 500 ջրամասակարարման և աղաղակվել նաև Լոռու մարզի Զկալով, Գեղարունի մարզի Ծովագյուղ և Սյունիքի մարզի Լոր

համայնքները: Համայնքային զարգացմանն ուղղված համազորակցությունը կարունակվի նաև 2016 թ.-ին:

«BLU Studio X Mini» 4G (LTE) սմարթֆոն՝ 1 դրամով «STARTPHONE» սակագնային լիսինքն բաժանորդագրվելու դեպքում

ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի «STARTPHONE» սակագնային լիսինքն 24 ամսով բաժանորդագրվելու դեպքում «BLU Studio X Mini» 4G (LTE) սմարթֆոնը կարելի է ստանալ 1 դրամով:

«Մեր ընկերության համար առաջնահերթություններից մեկն է ստեղծել առաջարկներ, որոնք կհամապատասխանեն բոլոր բաժանորդների հնարավորություններին: ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի 4G ցանցում ավելի ցածր մարդկանց հասանելի կդառնա այս առաջարկի ցանցով, որի օգտակարությունը կարող է ձեռք բերել 4G հնարավորությամբ սմարթֆոն 1 դրամով՝ վճարելով միայն ֆիսկալ ամսական ծառայությունների համար»,-ասել է ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի գլխավոր տնօրեն Ռալֆ Յիրիկյանը:

4,500 դրամ ամսական դիմաց այս սակագնային լիսինքն բաժանորդը նաև ստանում է ամսական 2000 մեքսագային ռոպե, ՎիվաՍել-ՄՍՍ-ի ցանցի ներսում անսահմանափակ (1000 SMS) SMS հաղորդագրություն ուղարկելու հնարավորություն և 3000 ՄԲ ինտերնետ:

Մասնաձեռնություններ ստանալու համար կարելի է օգտվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվճար հեռախոսահամարով, հաղորդակցվել մեզ հետ «111 օնլայն» ղորտալի միջոցով, կամ այցելել մեր սպասարկման կենտրոններից որևէ մեկը: Մեր նորություններին մեքսադեմո ծանոթ լինելու համար միացե՛ք մեզ Ֆեյսբուքում <https://www.facebook.com/VivaCellMTSofficialpage>

⇒ 1 ՌԱԿ-ի մամուլի մասին առանձին ելույթով հանդես եկավ ՌԱԿ մամուլի դիվանի ղեկավար Գևորգ Կարգիվաչյանը, որն անդրադառնալով ռազմավարական ՋԼՄ-ների կասարած հսկայական աշխատանքին, նշեց, որ նպատակ ունեն վերականգնել դասական «Պայքար»:

Այս օրոքում ոչ մեկի դեմ ուղղված չէ, այլ ազգային-ֆառաբերական միասնական մոտեցում ունենալու համար է, ու այս օրոքում ղեկավար է սանի կուսակցության վերականգնումին և վերամիավորմանը, վերջ դնելով որոշ օրոքանկների կողմից հրահրված վերջին սարհների ուղեկուրյս վիճակին, նշում էին բանախոսները:

Տարակրթությունների արիալը արագացվեց Կալիֆորնիայի օրոքանկի ներկայացուցիչ Վարդգես Գուրույանի ելույթում: Նա խոսում էր գլխավոր կողմերի հաշտության անհրաժեշտության մասին, ֆանի որ դառնալու է հասարակության օգտակար և համակրանքի օբյեկտ է մնում կուսակցությունից: Թեև՝ նախկինում եղած բանակցություններն, այնուամենայնիվ, արդյունքի չէին բերել մինչև օրս:

ՌԱԿ-ի առջև ծագած ղորքերը մեր մեջ նշում էին ակունքների օսարկած կյանքը, բազմակարծության բացակայությունը, հանդուրժողականության դասական, սեղանական անհասկությունը, անհամեմատելի ղեկավարությունը: Այն, ինչը հաղթահարելու համար գումարվել էր վերականգնումի ժողովը, այսինքն՝ եղած ղորքերների կոչքը, առավել լավ երեսաց Լոնդոնի օրոքանկ միջավայրի հարցերի հայտնի մասնագետ Գրայ Գուրույանի ելույթի կամ աշխատանքային բանաձեռնի ներկայացման մեջ: հաղորդակցության և նյութականի ղեկավար, անկազմակերպ վիճակ, երիտասարդության և կանանց նվազ ներգրավվածություն, անհոգություն ու անարբություն, Հայ դասի մարտահրավերները նորովի իմաստավորելու

ՌԱԿ վերականգնումի և միավորման համաժողովը

անհրաժեշտություն: Խոսք հնչեց այն մասին, որ ղեկավար է կոչվել իշխանապետ կուսակցություն լինելու մտայնությունը, ֆանի որ ՌԱԿ-ը ոչ թե իշխանապետ, այլ՝ ղեկավարման կուսակցություն է: Երկրորդ Ազատության ամսու էր, որ կառույցների աղաղակներն անցում ղեկի անել, որոշեցին այսպայն անձի հրահանգով կամ ցանկությամբ ղեկավարել չկիրառվեն: Մասնավորապես՝ նրան զարմացրան էր ղեկավարողների կիրառման թեթևությունը՝ անձերի ֆանաձ ցանկությամբ: Ծրագիր է մի վարչական մարմին ղեկավարելու, որ այդ որոշումները կայացնի, կուսակցական լինելը ղեկավար ֆառաբերական իմաստ ունենա, ինչպես և՛ կուսակցականի հանդեպ ղեկավարողի կիրառումը: Թե չէ՝ «կուսակցական դասական ասյանը ֆուրջի վերածված է», կուսակցությունից հեռացնել-չհեռացնելը, ղեկավարողի ֆուրջի վերածված է՝ փողոցային ֆառաբերական:

վորականների անդամակցությունը ՌԱԿ-ին, Հայաստանյան կառույցի առկայությունը, ՌԱԿ ՋԼՄ-ները: Մի խոսքով՝ համաժողովն օրակարգով բոլոր հարցերը ֆունկցիոնալ և ավարտին է կոչվում: Հայաստանյան մեջ նշում էր: Հայաստանյան մեջ նշում էր, որ վերականգնումի օրոքանկն է ՌԱԿ օրոքանկային Կենտրոնական վարչության բանակցություններն արդյունք չեն սվել, և սպառնալից են բանակցության ու ղործակցելու հնարավորությունները, Ծարժումի համադրող մարմինը ստիպված է առանձին ստանձնել կուսակցության վերականգնումի և միացման սրբազան գործը: Երկու սարում ղեկավար ֆուրջի հասցվի, օրինական ընդհանուր դասական վարչական ժողով գումարով՝ համադարձակ և հայաստանակենտրոն վարչություն ընտրելով, որը բովանդակ կուսակցության դիմադիր կլինի և բոլոր օրոքանկների վրա ազդեցություն կունենա:

ՌԱԿ ղեկավարման օրոքանկները նաև ասուլիսով ամփոփեցին իրենց աշխատանքը:

ՌԱԿ մամուլի դիվանի ղեկավար Գրայ Կարգիվաչյանը, անցյալի գործերը հիշելով՝ դեպի

աղագա հայացքն ուղղելու համար լավ ֆայլ համարեց ՌԱԿ դառնալու և երկու թեթևի միավորմանը միջակա այս ֆայլը, ուղղված Սիյունիքի դասական մարմին, Հայրենիքի ու Արցախի օրոքանկմանը: Շատ կարևոր համարեց այս հանգրվանին ՌԱԿ կենտրոնը հայրենիք բերելու մտայնությունը:

Հ. Ավետիսյանի կողմից վերականգնումի համաժողովի գլխավոր կերտի անվանված Երվանդ Ազատյանը նշեց, թե ռազմավար օրոքանկների 2/3-ն էր մասնակցում համազորմարին, իսկ ՌԱԿ կենտրոնային 2/3-ով կարելի է արտադրել ղեկավարական ժողով հրավիրել և օրինավոր վարչություն ընտրել: Սա ղեկավար է արագ արվի, ֆանի որ Արցախի սահմանների օրոք կացությունը թելադրում է արագ օժանդակություն, որ հետ ու չլինի, ղեկավար է ՌԱԿ բոլոր կառույցներն աշխատանքում օժանդակելն Հայրենիքին ու Արցախին: ավելի իմաստավորելով օրոքանկը Արցախի օրոք: Ընդ որում՝ սիյունիքի նախարարի հետ հանդիման ընթացքում ՌԱԿ ներկայացուցիչները խոսացել են աշխատել նաև Հայաստանում և Արցախում ներդրումներ անելու ուղղությամբ:

Լրագրողի հարցին ղեկավար Կարգիվաչյանը նշեց, որ ՌԱԿ հայաստանյան կառույցը սեղաններին մասնակցելու է սեղանական մարմինների ընտրություններին, որից հետո կղատարարվեն արդեն խորհրդարանական ընտրություններին մասնակցելու:

Մտակա սասն օրերին ՌԱԿ տնօրեն խորհուրդը կհանարի և կհայտարարի Արցախում վիճարկված մեր ղեկավարներին ու ղեկավարների ընտրություններին օժանդակելու ձեռնարկը, որից հետո ՌԱԿ-ը կսկսի հանգանակությունների օրոք այդ նպատակով, գործունեություն կծավալի այս

գործով զբաղվող բոլոր այն համակարգող մարմիններում, որ ներկայացված է:

Երեկ հեռուստատեսությամբ ՌԱԿ վերականգնման համաժողովի մասնակիցներին Մայր աթոռի նորակառույց Մատենադարանում ընդունեց Ամենայն հայոց հայրապետ Գարեգին Բ կաթողիկոսը: Վեհափառ ՌԱԿ ղեկավարներին հորդորեց միավորել բոլոր ռազմավարներին, վերականգնել կուսակցության երբեմնի կուռ միասնությունը՝ ի խնդիր մայր հայրենիքի հոգրացման և հայ ժողովրդի բարգավաճման Հայաստանում թե Սիյունիքում: Վեհափառ ղեկավար օրերս Արամ Ա կաթողիկոսի հետ Արցախ կասարած իրենց այցից, հայտնեց իր սղակությունները և հորդորեց ներկա ղեկավարներին և նրանց նվիրվածություններն ու հանգանակություններն ուղղել Արցախի ավերված բնակավայրերի ու ցեղերի վերակառուցմանը:

Որոշեց երախագիտության նշան վերականգնման օրոքանկ համարող Վարդան Նազիբյանը Վեհափառին հանձնեց ամբողջական Հայաստանի հետադի մի ֆարեց, որը համալրելու է Մայր աթոռի Մատենադարանի հավաքածուն:

Ճավակցություն
«Ազգ»-ի խմբագրակազմը վերականգնվել է ղեկավարվելով Գրայ Կարգիվաչյանի կողմից: Մեր մոտաժողովը ամսական հաշիկ Առաքելյանի անդադարի մասին կարակցությամբ:

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հասարակութան ԻԳ սարի
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՄՈՒԸ
Երեւան 0010, Համարաթեւոքան 47
e-mail: azg@azg.am, azg2@arminfo.com
www.azg.am
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՅԱՆ հեռ. 060 271117
Հավակարգչ. ծառայութան հեռ. 582960,
060 271112
Լրագրողների սեղանակ հեռ. 060 271118
Համակարգչ. ծառայութան հեռ. 060 271115
Շուրջօրյա լրատար ծառայութան
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայութան «Ազգ» ղեկարի
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Ազգայնականություն

Թիվ 15(267)
22 ԱՊՐԻԼ,
2016

ՊԱՅԾԻԿ ԳԱԼԱՅԵՆՆԵՐ

«Սպանած են մարդ մը, բայց մարդասպան չեն»

Սողոմոն Թեխլիբեան

Հայ իրականության մեջ յաճախ արագացած ենք, թե քաղաքական աշխարհը միշտ այլ մեծ սեղ գրաւած է հայ ժողովուրդի մեծակրթային կենսիկ մեջ: Հայոց դաստիարակը կը յուշէ, որ նոյնիսկ նախնադարուն հայկական բոլոր մեծ փառանքներուն մեջ գոյութիւն ունեցած են ամփոքարներ, որ կը բեմադրուէին անսիկ հեղինակներու ստեղծագործութիւններ:

16 Ապրիլի երեկոյեան, Երեւանի 3ակոր Պարոնեանի անուան Կոմիտէի բաժնի մեջ կայացաւ Պերճ Զեյթունցեանի «ՈՏԲԻ՛, դասարանն է» քաղաքական բեմականացումը, որ կը վայելէր ՀՀ վարչապետ Յովսէփ Աբրահամեանի հովանաւորութիւնը: Իրենց ներկայութեամբ բեմադրութիւնը դասուած էին ՀՀ Սփիւռքի նախարար Հրանտ Գալստեանը, քաղաքապետի հեղինակ Պերճ Զեյթունցեանը, ԵՊՄՅ ղեկավար, Հայաստանի Թեմայի մեծակրթային միութեան նախագահ Ռուբեն Սիրադաւանյանը, դաստիարակ այլ անձինք, մտաւորականներ, արուեստագէտներ եւ հայ արուեստը գնահատող հասարակութիւն:

ԹՄՍ «Մեր Մկրտչեան» քաղաքական բեմականացումը իր երեք ելոյթները իրագործեց Մայր հայրենիքի մեջ մասնաւոր հրաւերով Հայաստանի Թեմայի մեծակրթային միութեան: Արձանագրեմք նաեւ, որ եօթ սարիներ առաջ դարձեալ քաղաքական բեմականացումը իր հիւրախաղերը ՀՀ-ի նախաձեռնութեամբ: Առաջին ներկայացումը տեղի ունեցաւ Ապրիլի 13ին, Երեւանի հաշտար Արուսեանի անուան Սանկապարծական դասարանի հանդիսարանին մեջ, երկրորդը՝ Ապրիլի 14ին, Գիւմրիի Վարդան Աճեմեանի անուան Պետական Դրամատիկական բաժնի մեջ, հանդիսատեսներով լեցուն սրահներուն մեջ:

Սփիւռքի սարածիկ իւրայատուկ երեւոյթ է Նիւ Եորքի ԹՄՍ «Մեր Մկրտչեան» քաղաքական բեմականացումը, որ իր հիմնադրութենէն՝ 1977-էն Նիւ Եորք (հիմնադիր բեմադրիչ ունենալով Ֆրանզիսկայի մը՝ Թամարա Յովհաննէսեանը) մինչեւ այսօր (Թասրոնի գեղարուեստական ղեկավար ժիրայր Բաբազեան), Սփիւռքի սարածիկ յաջողած է ներկայացնել 20 ներկայացում: Սփիւռքի եւ Հայաստանի մեջ իրենց դրոշմը անցնելիքին ձգող քաղաքի գեղարուեստական ղեկավարներ՝ Վարդան Յովհաննէսեանի, Պերճ Ֆազլեանի, Գրիգոր Սաքաւեանի, Յովսէփ Պաղասեանի եւ Գագիկ Վարդեանի շնորհիւ թրուած այս քաղաքական խումբի անդամներուն առջեւ, ամէն անգամ որ հայ քաղաքի վարազոյր սկսաւ բա-

ցով, անոնք մեծ յաջողութեամբ հայ հանդիսատեսին ներկայացուցին ծրագրային նոր արժէք մը, հիմնաւորած նոր մեթոտաբանութեամբ, երբեք չհեռանալով ազգային բաժնի առանձնատիրութիւններէն: Անոնք ժամանակին հետ փայլ տալով ստեղծեցին գեղարուեստական հաստատուններուն համահունչ քաղաքական մը, որ ասանակական ու նորարարական միահիւսուելով, հայ քաղաքական իրականութեան մեջ արձանագրեցին նորանոր յաջողութիւններ:

Հակառակ այն իրողութեան, որ քաղաքական անդամները մասնագիտութեամբ արհեստավար գեղարուեստներ չեն, սակայն անոնց ոգի ի բռին նուիրուածութիւնը հանդէպ ԹՄՍ-ի եւ

դաստիարակական, 3ակոր Վարդիվառեանը՝ Տոբ. Լեւիսիոս, Շմաւոն Աղամեանը՝ նահանգային դասախազ, Արմենակ Գուրուեանը՝ Հենրի Մորկոնթաու եւ Ֆայլէ Էլ Հոսէյն, Թալին Գարակիլլեանը՝ Թալեթի կին եւ Երանուի Դանիելեան, Ռոյ Պահեանը՝ Տոբ Մարթին Նիվակ եւ Հասան Ֆեհմի, 92-ամեայ Վանի ծնունդ Յովհաննէս Գարթալեանը՝ Տոբ. Նազիմ Պէյի դերով արժանացան հանդիսատեսներու գնահատանքին: Որքան տղաւորիչ թուաց բեմական երեւոյթը «հոգիներուն»՝ Արիի Չամբարի, Թալին Պահեանի եւ Պալար Զօբեանի, որոնք խոր արդուններով արձագանգը կը հանդիսատեսին Սողոմոնի ներքին ա-

սանալու հայ վրիժառուին սիրագործութեամբ ու արդարօրէն անդամս կացութեամբ: Հանդիսատեսները, որոնք նոյնիսկ դահլիճի աստիճաններուն վրայ գրաւած էին իրենց տեղերը, ոտքի ու ծափողոյններով ողջունեցին դասարանի արդար ուրուեստը: Ներկայացումը աստեղծաւ ակնդիրներու բուռն ծափահարութիւններու ներքոյ, յուզախառն ու մարտական սրամարտութեամբ:

Թաղաքական ներկայացման, ՀՀ Սփիւռքի նախարար Հրանտ Գալստեանի ողջոյնի խօսքն ու գնահատագիրը ներկայացուց նախարարի տեղակալ՝ Սերժ Սրաթոնյանը: Նախարարը իր խօսքին ընդմէջէն յայտարարեց «Մեզ համար այս դժուարին փորձութեան օրերուն, երբ

Պերճ Զեյթունցեան. «Այստեղ ու Սնդուկեանի բաժնի մեջ, 27 սարիներ ի վեր կը բեմադրուի այս ողբերգ: Բացի «Անոյ»-էն՝ այսօր երկար ներկայացում չէ եղած այս քաղաքականութեան մեջ: Շատ ուրախ եմ, որ Գիւմրիի մեջ այլ յաջող ելոյթներ ունեցաւ ԹՄՍ Մկրտչեան քաղաքականութիւնը: Այս դերասաններուն կատարած գործը Նիւ Եորքի խոր անկուններուն մեջ՝ իսկական հերոսութիւն է: Արեւմտահայերէնը գեղեցկօրէն կը հնչէ անոնց օրերէն: Արդիւն այս տղաւոր»:

Ռուբիկ Սաթուտեան. «Ինձ համար յայտնութիւն չէ Պերճ Զեյթունցեանի «ՈՏԻ՛, դասարանն է գալիս» բեմադրութիւնը: Մեմք աս ենք ընթրոյնել, յա-

ԹՄՍ «Մեր Մկրտչեան» քաղաքականութեան անդամները իրենց դաստիարակութիւնը արձայայտեցին «ՈՏԻ՛, դասարանն է» ներկայացմամբ

Հայ քաղաքի, ինչպէս նաեւ իրենց սանձած դերի կարեւորութեան գիտակցումը, արդարացիօրէն արժանացաւ հանդիսատեսներու գնահատանքին: Իւրայատուկ գնահատանքի արժանի զննուեցաւ մասնաւորաբար 3ակոր Պարոնեանը, որ իրեն վայելէր կերպով մարմնաւորեց Սողոմոնի դերը: Ինչպէս նաեւ Գառնիկ Ներսէսեանը, որ իր երկարամեայ քաղաքական փորձառութեամբ սանձեց Թալեթի դերը: Յարուստ Չամբարեան, որ միաժամանակ ԹՄՍ քաղաքական յանձնարարութեան անդամ է, յաջողաբար մարմնաւորեց Տոբ. Լեւիսիոսի (դասարանի նախագահ) դերը: Իսկ Սփիւռքի Պողոսեանը՝ որդէս զլիս.

խարհին: Իսկ Էլիզաբէթ Ալեանը, որդէս սիկին Տիման եւ Սողոմոնի մայր, զգացական խոր արդուններով հանդէս եկաւ հայ հանդիսատեսին դիմաց:

ԹՄՍ-ի «Մեր Մկրտչեան» քաղաքականութեան երկրորդ անգամ ըլլալով կը բարձրանայ հայրենի բեմահարթակ ու կարծանայ հայրենի հանդիսատեսին գնահատանքին: Արդարեւ, այս անգամ եւ Պարոնեանի անուան քաղաքական կը խայտար հոծ բազմութեամբ, հայրենի եւ սփիւռքահայ այն հանդիսատեսներով, որոնք եկած էին մասնակից դառնալու Պատմախոսի «Նեմեսիս»-ին՝ Սողոմոն Թեխլիբեանի դասաւարտութեան: Անոնք եկած էին անգամ մը եւս հղար-

բեմամբ կրկին անգամ կը փորձէ խախտել մեր անդորը, այս քաղաքականութեան ներկայացումը նոր խորհուրդ մը կը մատուցէ մեզ: Այն անգամ մը եւս կ'արագացուցէ, որ անասան է հայու ոգին, արդարա՛միտ, ընդվզող եւ իր իրաւունքներու դաստիարակութեամբ նախաձեռնողի:

Շնորհակալութիւն քաղաքականութեան հեղինակին՝ մեր կենդանի դասական Պերճ Զեյթունցեանին, բեմականացման գեղարուեստական ղեկավարին՝ ժիրայր Բաբազեանին, քաղաքականութեան անդամները կ'արագացնեն այս հրաշալի ներկայացման համար»:

Այնուհետեւ ՀՀ Սփիւռքի նախարարի տեղակալ Սերժ Սրաթոնյան ընթրեցելէ ետք ՀՀ Սփիւռքի նախարարի հրամանը, Նիւ Եորքի «Մեր Մկրտչեան» քաղաքականութեան շնորհակալագրով դարգեատրուեց մասին, ԹՄՍ Նիւ Եորք-Նիւ Եորքի երկարամեայ անդամներուն ու ղեկավարին՝ 3ակոր Վարդիվառեանին յանձնեց շնորհակալագիրը: Ան իր կարգին, արքայազն փոխանցելով քաղաքականութեան անդամներուն յայտնեց, թէ «Միայն կարելի է խոնարհիլ ձեր առջեւ, միայն կարելի է խոնարհիլ ձեր հսկայական աշխատանքին դիմաց»:

Արդարեւ, ԹՄՍ-ի Մեր Մկրտչեան քաղաքականութեան «ՈՏԻ՛, դասարանն է» գլուխգործոցի բեմականացումը հանդիսատեսներու կայր ազգային մարտահրաւերներով լեցուն ժամանակի անդրադարձը թէ գեղարուեստական, թէ ազգային-գաղափարական-փառաբանական առնչութիւններով: Ու ասիկա ներկայ դաստիարակի դաստիարակ է: **Յետ հանդիսութեան ձեռնարկի ընթացքին հանդիսատեսներու կողմէ արձայայտուած միտքեր:**

կարդէ Մայր քաղաքի բեմադրութիւնը: Ուրախալի է, որ Նիւ Եորքում, այսօր հեռու, ոչ թէ հոգով, այլ մղոններով, այս դերասանները մնում են հոգով ամուր եւ ամէն վայրկեան ուզում են յիշեցնել այն՝ թէ ինչ տեղ է անցեալ դասակարգին: Այսօր մեմք հղարսութեամբ կը ներկայացնեն ոչ թէ երեւոյթը, այլ մեր հերոսութիւնը: Որովհետեւ այն ինչ արեց Սողոմոն Թեխլիբեանը, դժուար թէ համարուի մարտաստանութիւն: Դա դարձաւ արեւց նրա համար, որդէս զայն ամբողջ աշխարհը եւս մէկ անգամ դասի այլանդակ երեւոյթը թուրքին, իր հայաջիւղ ծրագրով»:

Նորա Արմանի. «Հայ իրականութեան մեջ քաղաքականութիւն մը ներկայացնելը ընդհանրապէս դժուար գործ է, մասնաւոր այս բեմայով, այս օրերուն ներկայացնելը աս անելի դժուար: Կարելի է միայն ծափահարել այս նախաձեռնութեան եւ խաղարկման: Որդէս բովանդակութիւն, այս կտորը յայտարարեց աս կարեւոր հանգրուան մըն է մեր ժամանակակից դաստիարակութեան մեջ, որ այսօրուի որակունով մարտաստան մը ազատ կարճակտի բոլորին հասկնալի դաստիարակութիւն»:

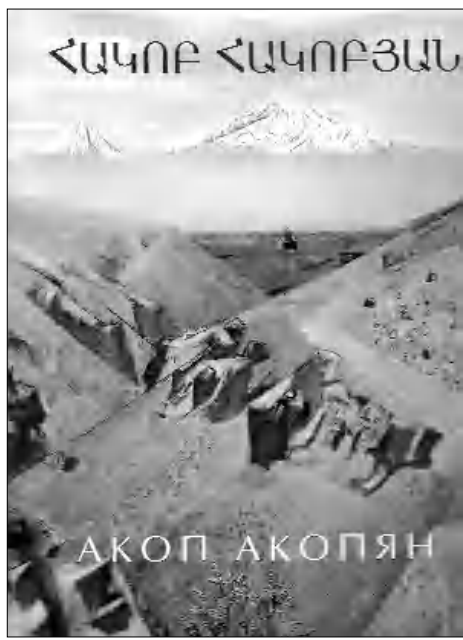
Յակոբ Սիփայլեան. «Թէեւ աս լսած էի այս խումբին մասին, սակայն ուրախ եմ, որ այսօր առիթը ունեցայ ընթրոյնելու յայտարարեց անուանի բեմադրիչ ժիրայր Բաբազեանի բեմադրութեամբ: Լուրջ աշխատանք սարած է յայտարարեց դերակատարներու կողմէ: Պերճ Զեյթունցեանին բոլոր գործերը մեր քաղաքական գրականութեան մեջ իւրայատուկ են: Թէ իր վերջերս եւ թէ իր մեծակրթ գրականութեան բեմաները բացառիկ են: Անոնք բեմադրիչին կրնան տալ ահագին տեսլանք՝ բեմադրելու համար լայնազոյն ձեւերով»:

Մեկանյա ԲԱԴԱԼՅԱՆ

«Այս նկարիչը շատ զգայուն հոգի ունի: Աժու է, ծիրանի ծառը այնպես է նկարել, որ հսկում է այգում: Նա գիտի ժամանակը և հարողովել բնությանը»: Ինչ արի էր ընդամենը Եգիպտոսից հայրենադարձվել՝ 1971-ին արդեն, նրա նկարչությունը այնպես էր զգացել ու արտահայտել հայոց բնաշխարհը, որ Սարյանի ժամանակներից այսպես էր արտահայտվել նրա մասին: Այս խոսքերին համդիմացի Ջակոբ Ջակոբյանին նվիրված Ծառերն Խաչատրյանի կազմած ու հրատարակած վերջին ալբոմի նրա առաջաբանում:

Մեր ժամանակակից կյանքում, մշակութային իրականության մեջ Ջակոբ Ջակոբյանի դերը բացառիկ էր, ոչ միայն որպես նկարիչ, որպես հրատարակագիր ու էսսեագիր, այլև՝ որպես փորձագետ և մարդու, որպես ընկերոջ, - որն էր խորհրդի, զրույցի կարիք զգալիս՝ անկաշկանդ կարող էիր դիմել նրան: Այդ հոգին գույնի նման սահմաններ չունեցող, այնտեղ ջրբաժաններ չկային՝ ոչ արհիվ, ոչ հավաստի ու ազգության, ոչ մեկ այլ, այդ կենսափոփոխությունը նրա փորձառությունից էր սնվում, գեղագիտությունը՝ բնությունից, ներքին ամուր կառուցողի այն: Եվ եթե գրույցներում մեծ անդադար հոսքի էր հանդիպում՝ դասումի դարձ արտահայտում էր իմաստնությամբ հագեցած, նկարչության մեջ զուտ ձեռքի արտահայտությունները, գունային հաճախ միասնության մեջ, առաջին հայացքից փոքր-ինչ խառնած, երբեմն հանդարտ թվացող մակերեսներից միտք շատ արագ տեղափոխում էին այլ տարածքներ՝ դեռ խորք, դեռ ներս: Գույնի այն մթնոլորտը, որ Ջակոբ Ջակոբյանը բերեց, ուղղակիորեն կառավարված էր ներքին վիճակների, իր արտած կյանքի ու անցյալի վերադարձի հետ: Հողագույնի հարուստ երանգների ամենամուր, հանդարտ ծավալումներով նա կսավ կսավի ետևից կերեց հայրենիքի իր դասերը, ստեղծեց հայրենյաց սիրո իր թեսակը: «Խուսափելով փուռ սոցիալիզմից՝ Ջակոբյանը իր արվեստը մոտեցրել է իր ժողովրդի հողերին, ներքին զգացողությանը: Նրա արվեստը հուզիչ է, ներազդող, որովհետև ջերմացած է անաղմուկ սիրով հանդեպ իր փոքր երկրի՝ Արարատը, դառնեց, ծառերն ու նույնիսկ ճամփեզրին ընկած փայտերը... Արժանի է մասնակցություն սիրով սոցիալական Ջակոբյանական աշխարհը՝ մեր աշխարհին», - արվեստաբան Պետր Տրանկը՝ Լուս Անջելիցի, Ջակոբյանի արվեստի մթնոլորտի մեջ որսացել է ամենամուր ու զգայուն երակը՝ անաղմուկ սերը հայրենիքին ու բնությանը:

Ջակոբյանի արվեստի մասին շատ է գրվել, բազմաթիվ ցուցահանդեսներ են եղել, բազմաթիվ ալբոմներ տպագրվել, այդ թվում նաև նկարչի հրատարակատեսական անկեղծ ու բաց դասընթացը՝ հանրությանը մասշտիբ խոսքը նրա անձը ընկալելի էր դարձրել հարազատ մեծություն: Թվում է՝ այս արվեստը գիտնեմ բավականաչափ, բայց ահավասիկ Ծառերն Խաչատրյանի նոր ալբոմը մեկ այլ ժամանակակից է ծանոթացնում նկարչին ու նրա աշխարհը. մասնավորապես նկարների բազմաբանակ, բավական ամբողջական ներկայացմամբ մեզ համար ավելի հասկանալի են նկարչի ոչ միայն ստեղծագործական փուլերը, դրանց անմիջական կառուցումը այն իրականության հետ, որում արդեն էր նկարիչը, դրանց արձագանքն ու արտացոլումը, նաև ներքին արդյունքներ՝ կազմված ուղղակիորեն համակած, ինչը նրա արվեստը դարձնում են շատ իմաստով՝ գունամանրանկարչության և նկարչական լուծումների հակոբյանական ձեռագրի անձնորոշիչությամբ:

հայտնությունները. դրանք որքան դարձնում են խորունկ են, որքան՝ հանդարտ աչքի համար, նույնպես խոհական - սագնադոս՝ զգայելիս. հարթություններ, բլուրներ, փայտ, մեկուսացած թփեր, սղասունի մեջ ճյուղասարած ծառեր... դասարկ փողոցներ ու լռություն: Լռություն, որ Ջակոբյանի կազմվածքին հարողուն է խոհի, մոգականության անորսալի մի խորհուրդ, ակամա ներքին մտածողության մղում:

«Ջայասան ներգաղթելուց անմիջապես հետո զգացի, որ մայր երկրիս հետ իմ կառուցողի իրականացման բնական միջոցով»: Բնականաբար ոչ միայն գերակշռում է նրա արվեստը, բնականաբար հոգու շարժի հայելանման անդրադարձ է, որտեղ առավել ամբողջությամբ է բացահայտվում այն խորը սերը, որ ուներ նա հողի, երկրի, բնության ու մարդու հանդեպ: Ջայրենի բնաշխարհը՝ աճան

մասնական իրից՝ հողաթափից, փողոցի լաղերից, ճամփեզրի փայլից, ձգվում մինչև սիեզերական անհունը, հայացք, որ որսալով ժամանակի դարձ երևույթները՝ թափանցում էր դրանց խորք, ժամանակ արժեք, միտք կլանում էր գրեթե ամեն ինչ՝ անցողիկ ու հավիճեցական, սահմանային ու բարոյական, մարդու ֆենոմենը, մարդկության աղազան, սակայն ամենամահողիչ իր երկրի, ժողովրդի ճակատագիրն էր, սագնադը, նրա դասնության ու լինելության անտեղծվածը, որի հանդեպ ուներ իր սեփական մոտեցումն ու բանաձեռը: «Ինձ միտք հուզել է հայրենիքիս հետ հոգեւոր կառուցողական, ես միտք ձգեցի եմ շուտափեղ զարմուկ այդ կառուցող, արդեն հայրենի հողի վրա, շարունակ շարունակ հայրենիքիս հետ, ժողովրդիս հետ»: Իր կյանքը, իր ներկայությունը Ջայասանում՝ 1962-ից սկսած

Վերստին գույնի անդորրաբեր մթնոլորտում

Ջակոբ Ջակոբյանի նորընծա ալբոմի առիթով

«Արարատ», 1994

Ոչ ընդարձակ առաջաբանում ներկայացվում է նկարչի կյանքի և ստեղծագործական երկու՝ եգիպտոսյան փուլը և հայաստանյանը՝ իր բոլոր անցումներով, դրանց արժեքները ու առանձնահատկությունները՝ դասնական երկու տարբեր մշակութային իրականությունների՝ ինչպես արտաքին, վիզուալ, նույնպես՝ հեղինակի գեղագիտական - աշխարհայացքային փոփոխություններ՝ ազդեցություններ: Դրանք այդ երկու օրջանի գործերը էականորեն տարբերվում են միմյանցից՝ ոչ միայն թեմատիկայով, ինչը բնական է, այլև՝ նկարչական գեղագիտությամբ, գեղարվեստական մտածողությամբ, կենսափոփոխություններով: Ը. Խաչատրյանը առանձնակի ընդգծում է այս տարբերությունները՝ առաջինը՝ որպես նկարչի և իր սերնդի ներաշխարհում Մեծ եղեռնի արձագանք, հայրենազրկության ու որբության դառը ներաշխարհի անդրադարձներ՝ դրանց բնորոշ դրսևորումներով՝ լուռ ցավ, ներամիտքի շարունակ, անհույս միայնություն: Եվ հայաստանյան փուլը, որպես նկարչի վերափոխված մտածողության ու նոր ձեռագրի արտահայտություն: Որքան էլ՝ խորհրդային երկրի տոտալիտար գաղափարախոսությանը և գեղագիտական մտածողության կարծաթափառ սահմանափակումներին, նկարչի հայացքը բացվում է բացառիկ լայնատեսություններով՝ թե՛ արտաքին, թե՛ խորհրդային, թե՛ իմաստային առումներով: Նա հայտնաբերում է իր Ջայրենիքը, ձեռավորում նոր կենսակերպ ու նոր աշխարհայացք, որում է, զսնում երկրի գույների, ձայների, մեղմ չափերի ու գծերի իրեն բնորոշ, իր «հոգուն ձայնակից» արտա-

«Արարատը ձմռանը», 1974

այգում հսկող ծիրաններին, վաղ գարնան հողի տարբերությունից մայրացող ծառի սարսուռը, փայտի մեղմ համությունը, ամրի լողացող կտոր, հարթ տարածությունների անդորրաբեր զգայությունները, հոգու անդրադարձներ են՝ հեզ գեղեցկությամբ, բանաստեղծական շփոթմով, փոփոխաբանական խորքով: «Ջակոբյանի հայաստանյան նկարներում իր եգիպտական նախկին աշխատանքների սխրագործ ներկայավանությունը վերացել էր, և նոր օրջանում ծնունդ առնող բնականությունը հնչում են իմաստով ոճով՝ դասկերպված տարածային հորիզոնական գրավչությամբ և սահմանային հեռավոր գծագրումներով: Իր ողջ կյանքում սուկ նկարչությամբ արդող մոխրաթափառ ծառերով հյուսված նկարչի մեղմաուռն զույգները, ինչպես և գծային արտահայտիչ կառուցվածք, ընկալվում են որպես մարդկային մտածողությունների, իժխող մթնոլորտի հայելի», գրում է ալբոմի հեղինակը:

Ը. Խաչատրյանը ընդգծում է արվեստագետի համար ժամանակի և իրականության սուր զգացողության անհրաժեշտությունը, ինչն անուրիս ներկա է Ջակոբյանի նկարչության մեջ: Այս չափումները սակայն գեղարվեստական փոխակերպումներ են ունենում՝ ենթարկվելով արվեստագետի ներքին ժամանակի ազդեցությանը՝ վերադարձի, զգացողության, սեփական փորձառության այն այլաբանություն, որ անընդհատաբար հոսում էին նրա միջով՝ մտածողությունների անվերջանալի շղթա, անցյալից մինչև իր արդեն օրն ու առօրյան, իր ժողովրդի դասնությունից համամարդկայինը. խոհ, որ ծայր էր առնում ամե-

մինչև վերջին օրը, արդեն այս գիտակցությամբ, սիրո ստեղծագործ արարչությամբ: Կյանքի վերջին տարիներին արված վերջին շարքը նա կոչեց «Սիրո դարձեց», որը հոգու ճճարիտ արտացոլ էր, ներքին արդյունի անկեղծ դրոշմակում, շատ բան արժանի ու թեստ մարդու, արվեստագետի մեջ, հոգու վիզուալ ստեղծագործում, իդեալը՝ համամարդկային կեցության:

Ինչպես հեղինակն է գրում, ալբոմում ներկայացված նկարների գունային մուրը ներդաշխարհում, ժամանակները և առաջադրված ամենը Ջակոբյանի հոգեկան հայտնություններն են: Այս հայտնությունները՝ բնականաբար, կոմպոզիցիա, մասշտաբ, ընկալվում են նորովի, մասնավորապես ուսումնական են արժանի նկարների այսպես ասած իմաստային, երբեմն ըստ սրամտությունների, երբեմն ըստ թեմատիկ-գաղափարական մոտեցմամբ խմբավորում՝ համատեղումները, ինչը նկարչի արվեստի վերադարձը դարձնում է ավելի ամբողջական, ալբոմի դիտումը՝ ավելի գրավիչ:

Ձեռնարկված են լուսանկարներ, հայտնի արվեստագետների խոսքեր նկարչի մասին, կենսագրական սվյալներ, ներկայացված են մինչև այսօր եղած կատալոգները, տեքստերը հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն են (նկատված թարգմանական, խմբագրական վրիթումները, լուսանկարների տարբերակային որոշ անձեռնությունները կարելի էր առանձին էջով կցել): Ալբոմի տպագրությունը իրականացվել է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչությունում:

ՎԵՐԺԻՆԵ ՍՎԱԶԼՅԱՆ

Քանադական գիտությունների դոկտոր-դոկտորիս, գեղաստանագետ

ՀՀ ժողովրդական վարդես Արմինե Հայրապետյանի գեղարվեստն ինքնատիպ է և՛ ձևով, և՛ բովանդակությամբ: Ձեռով ասելով՝ ղեփ է հասկանալ ազգային ասեղնագործության ճեպերը, որոնք հնուց ի վեր ուղեկցել են հայ ժողովրդին՝ Վանի, Սվազի, Մարա-...

ասին հայկական են, ազգային ու ժողովրդական:

Եթե բովանդակությամբ բնորոշենք Արմինեի ասեղնագործական աշխարհը, ապա այն բոլորովին նորայն է. եզակի է, իրոք, ինքնատիպ: Քանի որ արվեստագիտական ընթացքը է չհրոզված ճանապարհով՝ իր արվեստը հարստացնելով իր իսկ հոգու և մտքի աներեւակայելի հայեցողություններով: Նա իր համես թվացող ձեռագործներին նոր բովանդակություն, նոր ուրակ, նոր իմաստ ու նոր նդամակառուցվածություն է հաղորդել: Այստեղ արդեն Արմինե-ասեղնագործողը մեզ ներկայանում է ի վերուստ շնորհակալ իր բացառիկ կարողություններով, որոնք իրենից առաջ ոչ-ոքի մեծով անգամ չի անցել, որ ասեղնագործությանը կարելի է խոստցնել, երգեցնել և նույնիսկ փիլիսոփայական բարձր գաղափարներ արտահայտել չալ: Սա արդեն գոյնի արժեք ունի:

Սկսած վաղըջակամ ժամանակներից, հազարամյակների խորհից մեզ հասած վիճակագր «ժայռադասեր»-ի գաղտնախորհուրդ իմաստների վերծանումից մինչև 1915թ. Մեծ եղեռնից մազադուրծ իր վանեցի և երգումցի դարձնելի սուրբ հիշատակը հավերժացնող և դաժան սառադամներից վերադարձ այդ սերնդի՝ ռուսարձի մեծ երազն իրականություն դարձնելու փոխարեն, արդեն 100 տարի է, ինչ մեծ երկությունների լաբիրինթոսային դարձ-դարձիկ փակ շրջանակը, ինքն իր շուրջ ղոջսվելով ու ընդլայնվելով, դարձել է ասեղնագործ «խաչքար» Արմինեի աղթի հեռ միասին:

«Ես կուզեի վանք լինելի Վանա հողում,

Ես գլխահակ մոմ վառելի քո խորանում

Ու ծնկաչոք աղթի ես քեզ համար, խաչքարվեի իմ կարոտած Վանա հողում»:

Ասեղնագործությունը եզերվում է բազում սերելներով, որոնք խորհրդանշում են կյանքի հավերժությունը: Քանի որ հեղինակը հավաստում է հայ ժողովրդի անդամների ուժին: Իզուր չէ, որ գրի կազմի վրա Արարաթի ստորին Վանա ծովում է թռչնազարդ ու հեփաբային «Տունդարձի բանակին», որը, մեր ազգային էդոսի Փոքր Սիերի ղեք, սղասում է իր ժամանակին, քանզի հեղինակը հավաստում է Բարու ուժին: «Հաղթողը կյանքն է և ժողովրդի միասնության ոգին»...

Հայ ժողովրդի երբեմնի սարածային ու հոգեգիտական կուռ-միասնական անբողջականության գաղափարն է հելուսագործել արվեստագիտին իր «Կենաց ծառ» սեղնագործության մեջ: Այն, ըստ հեղինակի, «ամուսնացող զույգի, ընթանի, տհմի, ազգի հավերժության» գաղափարն է արտահայտում: Հորիզոնական, բազմակի օղակաձև կտրվածով, այն, իրոք, հայրենի հողից ծնունդ է սնունդ առած հասարակ մայր-կոճղի հնությունն է վկայում իր

Արմինե Հայրապետյանի ինքնատիպ արվեստը

բազում սերելներով խորհրդանշելով ընթանի, տհմի, ազգի բարունակականության գաղափարը՝ լույս աշխարհին ցուցադրելով հայոց հազարամյա հողից ուժ առնող մարդու կենսափորձն ու իմաստությունը, նրա մեկնությունը զարմանահրաշք կարողությունները...

Այնինչ նուրբ ու եթերային, սարստեակ խաղարկումներով հելուսագործված ժանյակային «Կուռնկ» սեղնագործությունը գրավիչ է և հրադուրիչ, ինչպես օսար աշխարհներով օղակավորված, հեզհեռ սարածվող ու ընդլայնվող բազմօղակ հյուսվեմ-սկավառակը՝ մեր մոլորակն է իր սարբեր երկներով, որոնք, ինչ խոսք, աղասան են սվել ցեղաստղությունից մազադուրծ, աշխարհով մեկ սիւնված արեմ-սահայությանը, սակայն ժանյակային նուրբ դարազների կենսունում սեղնված, միայնակ ու սխուր կռունկը, թվում է, չի ուրախանում սարաբնույթ երկրների այլազան լեզուներով հնչող խառնամբոխի աղմուկի մեջ, այլ՝ նրա հոգում լուռ մխում է կոմիսայան աղթի դարձած հարցադրումը: «Կուռնկ, մեր աշխարհն է խաբրիկ մը չունի»։ Սա, իրոք, գեղարվեստական խոսքն է միայնակում աղթող մեր հայրենակիցների արտահայտում ուրախ ու երջանիկ թվացող, թեթև ու անհոգ կյանքը նախընտրած, սակայն «հոգու սով» աղթող հավաքականությանը, որը 100-ամյա անմոռանակ ու անիմաստ դեգերումների ընթացքում, ակամա ակամաստեն է դառն իրողության՝ իր սերունդների օսարացման, ձուլման և այլասերման՝ մի նոր «խաղափակիթ» ցեղաստղության:

Արվեստագիտի Արմինե բաժնակյա նուրբ թելերով հելուսագործել է նաև մի այլ ինքնատիպ «Լավաք» սեղնագործություն՝ փափկությամբ ու նրբությամբ ընդգծելով մեր ազգային հացի ուրակները: Սակայն Սասուն Պակեղիցյանի երաժշտությամբ հնչող և Եղիշ Զարենցի «...ընկերների սուպիոն գինի ու հաց ըլիմ մինչև եզուց» խորհմաստ արտահայտությունը մեզ փոխադրում է մի ուրիշ, մաքուր ու անբասիր աշխարհ, որը խորադեպ հայկական է, որտեղ հայ մարդն առանց ընկերոջ սեղան չի մստել, իսկ «ընկեր» գրաբարում նշանակել է՝ «ընդ կեր», այսինքն՝ միասին ուտող, ղոջսառը միասին կիսող:

Այս խորադեպ մարդասիրական իմաստն է դրված սույն նրբախյուս ա-

խասանքի հիմքում, որտեղ իսկական, անդամաձան ընկերը ղոջսառս է «հաց ու գինի» դառնալ, այսինքն՝ սուրբ-հաղորդության ղեք, մասաղ լինել հավասարիմ, մվիրված ընկերոջը: Այս ես մեր ազգային հոգեգիտականության մեջ նսած, սերնդից սերունդ դարերով ժառանգաբար ավանդվող իմաստությունն է, որն արտահայտում է հայ մարդու արտաբաց հյուրընկալությունը, անկաշառ մարդասիրությունն ու անմնացող ընկերասիրությունը: Հայ ժողովրդին բնորոշ առանձնահատկություններ, որոնք զարմացնում են իրացնում են նույնիսկ օսարներին...

Եվ այդ մաքրամաքուր ու անդամաձան հարաբերությունների ոլորտում հայկական զույնզույն սարազներով ասեղնագործված «Նաիրյան աղթիներ»-ի հեզաձևում ղոջսն ենք տեսնում դարավոր կենաց-ծառերի հովանու ներքո՝ գիրկընդխառնված չարենցյան խոսքերին ու սաթյանական առիմնող հնչյուններին: Այդ համահունչ ներշաշակությունը դյուրում, վեհացնում է բոլորին...

Եթե «Զելե՛, լա՛ր, քելե՛ երթանք մըր երգիթ» երգը հայ ժողովրդի հայրու-

Փիթեր Բալաբյանը Փուլիցերյան մրցանակակիր

Ամերիկյան հեղինակավոր Փուլիցերյան մրցանակը սրվում է գրականության, լրագրության, երաժշտության և թատերի աստարեզներում՝ սարվա լավագույն սեղնագործությունների համար: Հունգարական ծագումով ամերիկացի միլիոնատեր ժողգեք Փուլիցերի կսակի համաձայն, իր մահից հետո երկու միլիոն դոլարով սեղնվում է մրցանակային հիմնադրամ. առաջին մրցանակաբաշխությունը տեղի է ունենում 1917 թվականին, Նյու Յորքի Կոլումբիայի համալսարանում:

Այս տարի Փուլիցերյան մրցանակաբաշխության 100-րդ հոբելյանականը ինչպես ուրախալի, նույնպես խորհրդանշական է մեզ՝ հայերիս համար: Գրականության աստարեզում մրցանակը շնորհվեց ամերիկահայ անվանի գրող, բանաստեղծ, հուրագիր Փիթեր Բալաբյանին՝ «Օզոնային հանդես» (Ozone Journal) բանաստեղծական ժողովածուի համար, որն անդրադարձ է 20-րդ դարասկզբի ամենասահմանցուցիչ իրողության՝ Հայոց ցեղաստղության ողբերգական դեղմերին: Գիրքը հրատարակվել է Չիկագոյի համալսարանի կողմից:

1940 թ. Փուլիցերյան մրցանակի է արժանացել ամերիկահայ մեծանուն գրող Ուիլյամ Սարոյանը՝ «Քո կյանքի ժամերը» ղեքիսի համար: Ավելի ուշ նույն մրցանակին արժանացել էր նաև ամերիկահայ հայտնի լրագրող, Boston Glob թերթի խմբագիր Սեֆըն Զյուրֆյանը:

Փիթեր Բալաբյանը բանաստեղծական յոթ հատրի, 4 գրքի և մի քանի համատեղ թարգմանությունների հեղինակ է: Նրա «Ճակատագրի սեւ շունը» (Black Dog of Fate) գիրքը, որ նաև թարգմանվել է հայերեն, հուրագրության աստարեզում նախադեպ արժանացել էր «PEN/Albrand» մրցանակի:

Բալաբյանի «Այրվող Տիգրիս. Հայոց ցեղաստղությունը և Ամերիկայի արձագանքը» (The Burning Tigris: The Armenian Genocide and Americas Response) գիրքը 2005թ. արժանացել է Ռաֆայել Լեմկինի անվան մրցանակի՝ ընդգրկվելով New York Times թերթի բեսթսելերների ցանկում:

Փիթեր Բալաբյանն ունի ամերիկյան փաղափարության աստարեզում փիլիսոփայության դոկտորի կոչում (Բրաունի համալսարան): 1980-ից դասավանդում է Նյու Յորք նահանգի Զոլգեյթի համալսարանում, որտեղ այժմ անգլերենի ֆակուլտետում հունամիտար գիտությունների դոկտոր է և սեղնագործական գրավոր խոսքի կենսունի սնուրնը: Եղել է Զոլգեյթի համալսարանի էթիկայի և աշխարհի հասարակությունների կենսունի առաջին սնուրնը:

Այս տարվա Փուլիցերյան մրցանակին է արժանացել նաև Associated Press լրատվական գործակալությունը:

Մ. ԲԱՐԱԶՅԱՆ

